

DELAVSKA ENOTNOST

NEKAJ BESED O DRUŽBENEM UPRAVLJANJU KJE SO VZROKI?

Na prenekaterih plenarnih zasedanjih republiških odborov strokovnih sindikatov so med drugim tudi živahno razpravljali o življenjskem standardu in še o marsičem, kar teži delovnega človeka. Ob takih razpravah in takrat, ko iščemo vzroke za položaj na našem trgu, je izrečeno mnogo kritičnih pripomb na račun naših višjih organov, češ da mirno dopuščajo cene višati, ne da bi podvezeli potrebne administrativne mere, ki naj bi te poljave preprečile. Na plenumu republiškega odbora rudarjev so dejali, da bi morali »tovariši tam zgoraj« že enkrat to videti in zaščititi delovnega človeka, da sta tu sindikat in družbena kontrola nezadostna, in podobno. Takšne trditve je bilo slišati tudi na plenumu republiškega odbora sindikata grafičnih delavcev. Zelo pogosto se ugotavlja, da zaradi naraščanja cen upada prizadevanost posameznikov za intenzivnejše delo itd.

To je le nekaj primerov, ki dajejo slutiti, da nekateri sindikalni odborniki, ne samo v področjih, temveč tudi v republiških organih ne vidijo pravih vzrokov, ki so nas privedli v nič kaj rožnat položaj.

In čeprav je bilo o tem že veliko napisanega in izgovorjenega, kaže še in še opozoriti na pojave, katerih posledice nas tako živo zadevajo. Še posebej kaže o tem govoriti, ker smo vedno pripravljeno, kadar gre za težave, iskati povzročitelje le-teh izven nas, npr. krivdo »ekonomskim instrumentom«, kot da ti sami po sebi delujejo, ali nekemu »tam zgoraj«, kot da ta sam predpisuje, dopušča in uveljavlja ukrepe, ki neljubo prizadevajo delovne ljudi.

Predvsem, da smo si na jasnem: nihče ne trdi, da je naš gospodarski položaj rožnat in življenjska raven visoka. Vsi naši napori in prizadevanja so usmerjena v eno samo težnjo: izboljšati naše gospodarstvo ter z njim dvigniti življenjsko raven nas vseh. To pa je stalen nenehen proces, ki zahteva izrednih naporov vse družbe. Le s skupnimi napori smo bili sposobni zgraditi novo moderno industrijo (spominimo se, kaj smo zgradili in še gradimo v Sloveniji!) Večji del teh velikih objektov je pred zaključkom. Razumljivo, da mnogočesa, posebno opreme, nismo izdelali sami, da smo še vezani na uvoz iz industrijsko razvitejših držav. In te nam tega ne dajo zastonj. Dajo nam le pod pogoji, ki so v navadi v kapitalističnem svetu. Posojila, ki smo jih dobili takrat, ko nas je hotela stalinska birokracija zmleti in podrediti, moramo vračati. Da bi jih čimprej vrnili, moramo čimveč izvoziti. Brez dvoma pomeni to za nas težko breme. Če pri tem upoštevamo še dokajšnje zaostajanje kmetijske proizvodnje, zavoljo katerega moramo uvažati celo žito, nam je razumljivo, da naš položaj res ne more biti boljši. Da, to nam je razumljivo. Do tu najdemo objektivna opravila za povprečno nizko življenjsko raven. Vsakdo razume nujnost investicijske graditve, vsakdo razume napore, ki jih vlagamo v obrambo naše domovine, za socialno zavarovanje naših delovnih ljudi, za napredek našega šolstva, zdravja itd.

Toda...! Cene rastejo. Realen zaslužek pada. Proizvodnja kaže ponekod celo znake nazadovanja. Ob tem pojavu so nekateri naši odborniki obstali, vijejo roke, kličejo na pomoč administrativne ukrepe, postajajo malodušni in ne vem kaj še vse. Malomeščanski kritikastri pa dvigajo svoje »usijane« glave, si pripovedujejo neslane dovtilpe na račun delavskega razreda in težav, s katerimi se bori, jih prenašajo celo v naš tisk in kulturne ustanove.

Pa kje so ti vzroki? Ali se jim lahko preudarno in uspešno postavimo nasproti? Imamo delavsko in domala na vseh področjih javnega življenja družbeno upravljanje. To so naše trdnjave, so garancije, da lahko vse napravimo za izboljšanje položaja delovnega človeka. Te ga doslej nismo dovolj znali, niti ne izkoristili.

Le pogledimo, kaj se je dogajalo v naših podjetjih v začetku tega leta. Pri tem pustimo ob strani, da je plačilni sistem za leto 1953 pokazal občutne slabosti. Ta plačilni sistem je ostal v veljavi tudi letos, s tem, da je ostal plačilni fond enak lanskemu. Ker pa so mnoga podjetja konec preteklega leta zviševala postavke v tarifnih pravilnikih, so se znašla v zelo neugodnem položaju: tarifne postavke bi morala zopet znižati. Da bi se temu izognila, so iskala razpoke v instrumentih. Le-teh pa ni bilo najti. Kajti instrumenti so zelo ostro obdavčevali višek, tudi tisti del, ki je bil določen za plačilni sklad. Pač pa so podjetja našla to razpoko na tržišču samem, kjer je bila ponudba blaga, zlasti zaradi povečanja izvoza, znatno manjša kot povpraševanje. Zato so kalkulirala svoje cene znatno višje, da bi s tem dobila dovolj viška, s katerim naj bi krila razliko med obračunsko določenim skladom za plače in postavkami v tarifnem pravilniku. (Pri tem so celo žrtvovali plačevanje po učinku, ukinjali norme in s tem zmanjševali pobudo za večjo storilnost.) Mnoga podjetja so, izkoriščajoč položaj na tržišču, zašla v poslovanje, ki zelo spominja na kapitalistično. Pozbila so to, kar kapitalistični lastnik nikdar ne upošteva, da je neposredni proizvajalec vedno tudi potrošnik. Razumljivo, da je to potegnilo za seboj domala vso našo proizvodnjo.

V prvem polletju so zato bili ugotovljeni ogromni finančni presežki, ki gredo v republiškem merilu v milijarde. Ti presežki niso bili ustvarjeni s povečano storilnostjo, saj ta ponekod ni dosegla niti planirane, temveč z nepremišljenim dviganjem cen.

Zato je tu odveč zmerjanje samo trgovine, tiste trgovine, v kateri potrošnik realizira svoj zaslužek, kajti ta trgovina je povprečno povišala cene le za okoli 2%. Glavno povišanje cen je bilo izvršeno v komerciali, to je v proizvodnih podjetjih samih.

Razumljivo, da so taki pogoji bili in so še kaj ugodni za razcvet špekulacije, črnoborzi-janstva, goljufije in osebnega okoriščanja.

Menim, da so to osnovni vzroki, in če te vidimo, jim lahko uspešno stopimo na prste. Ne smemo pozabiti, da je sleherni proizvajalec tudi potrošnik. Zaradi zaščite proizvajalca kot potrošnika ne smemo dopustiti, da bi proizvodu proizvajalca nabijal komercialist ceno tako, kakor mu kaže, kajti če bi to proizvajalec dopustil, potem naj ne zameri, če to store tudi drugi, in naj se ne jezi, če s svojim težko prisluženim zaslužkom ne more do tega, kar v življenju potrebuje, ker cene tega, kar rabi, kar vpriču njega skaačejo navzgor.

To, menim, je eden izmed osnovnih vzrokov za tako stanje.

Ne »tam zgoraj«, mi sami moramo to videti. Pri tem seveda ni podcenjevati gospodarskih instrumentov, ki naj zagotovijo uresničitev družbenih planov, temveč se moramo z vsem svojim srcem prizadevati, da jih dosledno izvršimo. V to naj bodo usmerjena naša prizadevanja, ne pa na iskanje razpok, ki naj bi omogočile osebno okoriščanje ali okoriščanje dela kolektiva.

To je vse lepo, boste rekli. Toda to je utvara, ker hoče vsak le sebi najboljše. Kakorkoli je to do neke mere res, vendar ne smemo podcenjevati subjektivnih sil. To so naši sindikalni odborniki, komunisti, člani Socialistične zveze. Prepričan sem, da so dosedanje izkušnje že dovolj pokazale, da tako ne smemo naprej. S takim ravnanjem škodujemo le sebi in našemu napredu.

In kaj naj storimo?

Menim, da lahko sindikati z uspehom posežemo v treh smereh.

Kot organizacija, ki povezuje proizvajalce in vse delovne ljudi, ki so kakor koli v delovnem odnosu, lahko vplivamo na organe delavskega upravljanja, da z večjo odgovornostjo odločajo takrat, ko jim njihova komercialna

vodstva predlagajo kalkulacije. Menim, da bi ti organi morali zahtevati revizijo teh kalkulacij in da vzoredno zaostre borbo za višjo proizvodnjo, da proizvede podjetje, ki ga sami upravljajo, več, boljše in cenejše proizvode.

Z zaostreno družbeno kontrolo naj sindikat vpliva na našo trgovsko mrežo, da z najmanjšimi stroški čimbolje razdeljuje potrošno blago, da odstrani vse odvisne posrednike in da prepreči vsako gospodarsko neutemeljeno zviševanje cen na račun potrošnikov. Razmišljati bi bilo potrebno, kako naj se v trgovini uvede družbeno upravljanje, to je, da upravljajo trgovino tisti, ki kupujejo v tej trgovini.

In tretjič, rečeno je, da je položaj, v kakršnem smo danes, kaj primeren za špekulacije in osebno izkoriščanje. Proti takim pojavom se moramo skupno z oblastvenimi organi neizprosno boriti in vse, ki naše težave izkoriščajo, ostro preganjati in kaznovati.

Glejte, dela je več kot na pretek. Namesto, da izgubljam besede in čas okoli razprav o kom-

Potem, ko je delegacija Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije, ki jo je vodil njen generalni sekretar tovariš Edvard Kardelj, obiskala Dansko, Norveško, Švedsko, Zahodno Nemčijo, Belgijo in Francijo, se je te dni vrnila v domovino. Tovariši Edvard Kardelj, Vladimir Bakarič in Miha Marinko na ljubljanski postaji

petencah in ne vem kaj še, se morajo vključiti v borbo proti ne-socialističnim pojavom v naših delavskih vrstah. Pri tem seveda leži težišče dela v naših področjih, v naših kolektivih, na sindikatu in organih delavskega ter

družbenega upravljanja. Ne išči-mo slabosti izven nas, ker so to naše slabosti. Upravljamo druž-bena sredstva in dolžni smo v interesu naše družbene skupnosti in v interesu vsakega posameznika upravljati dobro, vse boljše.

Letos največ zaposlenih vendar je proizvodnost manjša kot lani

Pri nas v Sloveniji je letos največ zaposlenih delavcev in uslužbencev. To so omenili na zadnjem skupnem zasedanju gospodarskih odborov Ljudske skupščine Slovenije. Na statističnem oddelku Zavoda za socialno zavarovanje in v Zavodu za statistiko in evidenco LR Slovenije so to potrdili. Pogleduj torej, kako je naraščalo število zaposlenih po podatkih statističnega oddelka Zavoda za socialno zavarovanje.

Januarja letos je bilo pri nas v Sloveniji zaposlenih 300.518 delavcev in uslužbencev, maja

meseca 325.208 in avgusta se je zaposlilo že 344.203 delavcev in uslužbencev. Lani se je število zaposlenih po podatkih tega oddelka gibalo takole: januarja 271.337, maja 294.810 in avgusta lani je bilo zaposlenih pri nas v Sloveniji 306.471 delavcev in uslužbencev. Po podatkih Zavoda za statistiko in evidenco LR Slovenije je od januarja do septembra letos naraslo število delavcev in uslužbencev samo v industriji za 11.668. (Januarja je bilo v industriji zaposlenih 117.009 in septembra 128.677 delavcev in uslužbencev.)

Ob prebiranju teh podatkov se nehote vprašujemo, ali je tudi proizvodnja naraščala v enakem razmerju. Primerjava med ravniho proizvodnje v lanskem in letošnjem letu in številom zaposlenih od januarja do septembra lani in letos, skratka med tema dvema indeksoma, nam pove, da je letos storilnost dela manjša kot lani. V industriji kot celoti, kot tudi v večini posameznih strok, je proizvodnja v zadnjih devetih mesecih manjša. Proizvodnost je porasla le v nekaterih panogah, kot na primer v proizvodnji električne energije, premogovništva, živilski industriji, deloma v lesni industriji, skratka tam, kjer je bil porast zaposlenosti blažji kot v drugih strokah.

Poglejmo, kako je s proizvodnostjo v posameznih tromesečjih. V prvem tromesečju je bila proizvodnost v industriji kot celoti za 3% manjša nasproti lanskemu letu. Proizvodnost je padla zavoljo slabih vremenskih razmer, ker industrija ni mogla obratovati v polnem obsegu. V drugem tromesečju je proizvodnost dela narasla za 4%. Število novozaposlenih je zmerno naraščalo.

V tretjem tromesečju, ko so industrijska podjetja zaposlila razmeroma največ delavcev in uslužbencev (v industriji se je na novo zaposlilo 4178 delavcev in uslužbencev), je proizvodnost v industriji kot celoti manjša v primerjavi s tretjim tromesečjem lani za 3%. Primerjava med številom zaposlenih in ravniho proizvodnje v letošnjem in lanskem letu kaže, da je proizvodnost dela v devetih mesecih (vsa tri tromesečja) nižja nasproti lanski za 2%.

Ali je tolikšna zaposlenost zdrav in nujen pojav in kje so vzroki za manjšo proizvodnost? Na to odgovarja dobršen del ljudi takole: tolikšen porast zaposlenosti ne moremo pripisovati samo živahnejši dejavnosti v gospodarstvu sploh, temveč določenim slabostim plačnega sistema. Marsikje namreč povečujejo število delavcev in uslužbencev brez potrebe, in sicer samo zato, da si pridobe pravico do večjega sklada plač. Vzroki za manjšo proizvodnost so torej v tem, da je v gospodarstvu v delovnem razmerju precej ljudi, ki niso polno zaposleni, ki ne ustvarjajo tolikšnega dela vrednosti, kot bi ga morali. Slabost sedanjega plačnega sistema je nadalje še v tem, da ne prisiljuje podjetij na nagrajevanje po učinku. Marsikje so v letošnjem letu prešli od nagrajevanja po akordnem sistemu na nagrajevanje po urnem zaslužku.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Domovina je ena nam vsem dodeljena in eno življenje in ena smrt

Svobodi udani za borbo smo zbrani in kaj je življenje in kaj je smrt.

Bodočnost je vera, kdor zanjo umira, se dvigne v življenje, ko pače v smrt.

(Oton Zupančič)

S PLENUMA SINDIKATA LESNIH DELAVCEV SLOVENIJE

DELA JE DOVOLJ LE VIDETI GA JE TREBA

Minulo soboto in nedeljo je v prostorih Tovarne pohištva v Krombergu pri Novi Gorici zasedal plenum sindikata lesnih delavcev Slovenije.

Clani plenuma so v razpravi o organizacijskih vprašanjih ugotovili, da je ponekod precej zamrlo delo sindikalnih organizacij. Marsikje se izvršni odbori po več mesece ne sestanejo in seveda tudi ne sklicujejo članskih sestankov.

so namreč ukinili norme in akorde, zavoljo česar pada storilnost dela. Ponekod so dohodek podjetja zvišali na račun dviganja cen, delavci nimajo urejene prehrane itd.

Seveda povsod ni tako. Življenje sindikalnih organizacij je živahnije kot pred leti povsod tam (Poljčane, Celje, Logatec itd.), kjer razpravljajo o stvarih, ki zanimajo vse delavce.

Tam, kjer tako ravnajo, so si sindikalne organizacije pridobile še večjo veljavo, saj delavci vidijo, da sindikat graja tiste stvari, ki škodujejo nam vsem, da se zavzema za čim boljše gospodarjenje v podjetjih in ustanovah, ki jih upravljajo delavci-proizvajalci.

Pri razpravi o težah za organizacijsko ureditev sindikatov je doberšen del članov menil, da bo treba posej predvsem okrepi krajevne in okrajne sindikalne svete. Sindikalna vodstva na področju komune in sindikalne organizacije v podjetjih in ustanovah bodo namreč lahko odločilno vplivale na razvoj komunalne skopnosti, pri urejanju gospodarskih, prosvetnih, socialnih in zdravstvenih vprašanj in medsebojnih odnosov v kumunalnih sploh.

Ob zaključku je plenum poklonil harmoniko tovarniškemu pevskemu zboru, ki kot sekcija novogoriške »Svobode« skupno z godbo žanje obilice plodov.

EDINO PISARNO SO JIM VZELI

V zadnjem času je precej govora o vlogi in mestu obrtnišva. O tem so pred nedavnimi precej govorili tudi naši vodilni ljudje. Človek bi mislil, da je bilo že toliko povedanega, da to že vsak razume. V Krškem pa le ni vse tako.

Pred nedavnimi je mestni ljudski odbor Krško vzel mestnim obrtnim delavcem edino pisarno, v kateri je bilo knjigovodstvo. Dodelil jo je družbenim organizacijam, ki jo bodo uporabljale za svoje sestanke.

Razumemo stanovanjsko stisko, razumemo tudi to, da družbene organizacije potrebujejo prostor za sestajanje. Težko pa si je misliti, da bi v Krškem za družbene organizacije ne našli kje druge prostora kot prav v edini pisarni obrtnih delavnic.

Na tak način prav gotovo ne pomagamo socialističnemu sektorju obrtnišva.

Kot Francoz sem ponosen da sem lahko presodil napore delavcev prijateljske države

Pretekli mesec so obiskali Ljubljano predstavniki avtonomnega sindikata iz Pariza na čelu z generalnim sekretarjem M. Gaimnetom. Ogladali so si tudi Litostroj, po povratku v domovino pa je Gaimnet pisal litostrojskim delavcem o svojih vtisih v Jugoslaviji.

»Ta obisk mi je omogočil,« piše Gaimnet, »da sem lahko поблиže spoznal življenje jugoslovanskih delavcev, njihove težnje in prizadevanja. Težav je nedvomno še polno, in naloga je težka. Toda vera in volja, ki prevlevata jugoslovanske delavce, sta najboljša poročila za bodočnost.

Danes lahko pričam o velikih naporih in znatnem napredku,

kar vse je doseženo v enotnosti ob neposrednem upravljanju podjetij po delavcih in uslužbencih.

Resna delovna prizadevanja teh mož in žena sta presenetljiva mene in moje prijatelje. Globoko sem prepričan, da bodo sadovi njihovega dela prispevali k veličini in blagostanju Jugoslavije, zagotovili boljše življenje na temelju socialne pravičnosti, enakopravnosti delavcev ter ob spoštovanju človekove osebnosti.

Čustva, ki jih tu odkrito izražam, niso izraz hvalisanja — to bi bilo odveč — temveč mi jih narekuje misel, da bi po tem, kar sem videl kot sindikalni delavec, ki želi, da bi se ogromno začelo delo uresničilo, tudi pričal.

Srečen bi bil, če bi hoteli izročiti moje pozdrave vašim tovarišem v tovarni Litostroj, ter jim tolmačiti čustva, ki jih besede le nepopolno izražajo.

Kot Francoz sem ponosen, da sem lahko presodil napore delavcev prijateljske države ter občutil boj za zgraditev socializma v svobodi in nacionalni neodvisnosti.

Prizadeval si bom, da bom svoji okolici govoril o vsem, kar sem videl ter ste lahko prepričani, da bom storil vse, da bi tudi drugi občutili bratsko prijateljsko, ki ga čutim sam do vašega ponosnega in pogumnega naroda.

Zelim, da bi še bolje spoznali vašo državo, ki sprejema Francoze s tolikšno simpatijo, kar tudi, da bi se še bolj poglobile vezi med delavci naših dveh držav.

TROJE POSVETOVANJ SINDIKALNIH ODBORNIKOV

Več zanimanja za gospodarstvo

V oktobru je konjiški sindikalni svet organiziral v Ločah, Konjicah in Zrečah posvetovanja, na katerih so odborniki sindikalnih podružnic obravnavali vprašanja tarifne politike in gospodarstva. Skupno se jih je udeležilo okoli 80 odbornikov, največ v Zrečah.

Odborniki sindikalnega sveta so zbranim pojasnjevali, kakšne so njihove naloge pri reševanju gospodarskih vprašanj. Razprava je namreč pokazala, da se zlasti v Ločah premalo poglobljajo v gospodarstvo. Preslab posluš za ekonomiko lahko očitamo predvsem zreškim odbornikom, ki so predlagali, naj bi nekatere probleme, ki delajo preglavice, na primer nagrajevanje, določanje cen in podobno, reševali z administrativnimi predpisi, se pravi, tako kakor v časih administrativnega gospodarstva. Nekdo je celo menil, da imajo naši delavski sveti v tem pogledu preveč demokratičnih pravic. Videti je bilo tudi, da gledajo Ločani na naše družbeno dogajanje preveč ozko. Razvoj naše industrije pre-

sojajo po izkušnjah lastnega podjetja — pomanjkljivo mehanizirane opekarne: v Ločah namreč ni nobenega večjega industrijskega obrata. Prav zato ne razumejo, da naših gospodarskih problemov ni mogoče reševati zgolj z administrativnimi predpisi.

Bolj zdrava je bila razprava v Konjicah in Zrečah, čeprav so bili predstavniki manjših podjetij podobnega mnenja kot Ločani. Na tih posvetovanjih so zlasti zelo ostro obsodili ustvarjanje komercialnih dobičkov v podjetjih, od katerih nima nihče koristi, potrošniki pa le škodo, ker morajo blago draže plačevati. Grajali so razne prekupčevale, ki jih sicer v teh krajih ni veliko, a se tu in tam vendar uveljavijo. Kritizirali so vodstvo združnega posestva v Zrečah, ker je podražilo mleko in krompir, zaradi česar so dvignili cene tudi okoliških kmetije.

Tov. Toplišek iz LIO pri Konjicah pa je menil, naj bi novi tarifni sistem tako uredili, da bi si delavec lahko sam izračunal, koliko je zaslužil na dan ali na mesec. Predpisi o plačnem sistemu naj bi bili taki, da bi delavec vzpodbujali k večji delovni storilnosti. Tov. Bertoncelj iz TKO v Zrečah pa je povedal, da ima v svojem oddelku delavca, ki sicer nima »spismene« kvalifikacije, je pa pri delu tako vešč

kakor kvalificirani delavci, toda sedanji predpisi o nagrajevanju onemogočajo, da bi ga plačevali tako, kakor zasluži.

Vsa tri posvetovanja so pokazala, da se morajo sindikalni odborniki temeljito zanimati za gospodarstvo nasploh, zlasti pa za gospodarjenje v lastnih podjetjih.

L. V.

IZ ŽIVLJENJA PODRUŽNICE TRGOVSKIH USLUŽBENCEV V KRANJU

DOBER ZNAK

Pretekli teden so se sestali odborniki sindikata trgovskih delavcev in uslužbencev v Kranju ter se pomenili o tem, kako bi poživili delo svoje organizacije. Imajo namreč eno samo podružnico z več kot 500 člani. V večjih delovnih kolektivih imajo še pododbore.

Odborniki so ugotavljali, da se s svojim delom pravzaprav ne morejo dosti pohvaliti. Našli so več stvari, ki to potrjujejo. Delavsko upravljanje se še ni prav uveljavilo, je »na najslabši točki«, kot so temu rekli, in se dogaja, da važnejše stvari uredi mimo organov delavskega upravljanja. V »Svobodo« se jih je precej vpisalo, le dela jih v družstvu bolj malo. Na predavanja pride največ 35 ljudi itd. Le postrežba v trgovinah je precej boljša, kot je bila včasih.

Vzemimo na primer še poročilo tržne inšpekcije okrajnega ljudskega odbora. Tam je zapisano, da je bilo v prvem polletju 72 prijav. Tudi vsota denarnih kazni ni tako majhna, da se nad njo ne bi bilo treba zamisliti, pa čeprav ni bilo večjih prestopkov. Ob razpravah o reorganizaciji trgovine se je zlasti vedstveno osebje protivilo reorganizaciji, še je opaziti precej malomarnosti in pomanjkanja čuta odgovornosti v trgovinah,

pravi poročilo. To so že stvari, kjer bi se moral čutiti sindikat.

Dela res ne manjka in upamo, da bodo odslej le bolj zavihali rokave, saj so prvi koraki že storili. Sami se namreč zavajajo, da tako ne gre več naprej in to je že dober znak.

Letos največ zaposlenih

(Nadaljevanje s 1. strani)

kar zmanjšuje interes posameznika, da bi le več pridobival. Za bodočo gospodarsko leto kaže torej zakoniti takšne ekonomske instrumente, ki bodo preprečevali večjo zaposlenost, kot je gospodarsko upravičena. Predpisi novega plačnega sistema morajo tudi prisiljevati podjetja, da nagrajujejo delavce in uslužbence po učinku dela, to je po normah in akordih, ker si le na ta način lahko obetamo večjo prizadevanost vsakega posameznika, da bi več proizvajal, izpolnjevanju svojih službenih dolžnosti, ob tem pa bo tudi naraščala proizvodnost dela.

KO PREBERES »DELAVSKO ENOTNOST«, IO POSODI TUDI SVOJEMU TOVARISU!

IZ DELOVNEGA KOLEKTIVA PODJETJA »PROJEKT«

TRDI POGOJI

Gradbeno podjetje »Projekt« v Kranju dela na okoli 80 gradbiščih v Kranju, Kamniku in na Slovenskem Javorniku.

Iz poročila o izvršitvi družbenega plana v prvem polletju vidimo, da je gradbeništvo izpolnilo le tretjino plana.

Plan je torej osrednja stvar, o kateri razpravljajo »centralni« in ostala dva delavska sveta v Kamniku in na Javorniku. Zlasti jim manjka navadnih delavcev. Teh v okolici Kranja ni. Tudi iz Prekmurja, iz Hrvaške in Bosne jih niso mogli dobiti dovolj. Zato so se domenili s posredovalnico za delo v Prištini, da jim je poslala 110 delavcev. Pogoji pa so

za podjetje precej trdi. Prevoz jim morajo plačati sem in nazaj ter še terenski dodatek po 80 dinarjev za samce in 100 dinarjev na dan za poročence. Poleg tega so ti delavci izrazili še željo, da jim omogočijo nadurno delo s 50% doplačilom. Pri »Projektu« so morali pristati na take pogoje, če so hoteli imeti delavce. Gradnja je pa na ta način precej draga. Domačim delavcem ni prav, da dobe oni terenski dodatek, njih je pa težko pripraviti, da bi šli delat drugam. Sicer pa življenje pri »Projektu« ni drago. Za posteljo plačajo po 3 dinarje na dan, za hrano pa 110 dinarjev in ta ni slaba.

NAŠI RAZGOVORI

V LASTNO SKLEDO

Zadnjič sem v jutranjih radijskih poročilih o cenah na tržišču slišal, da so sindikalne podružnice »Litostroja«, Lesnoindustrijskega podjetja iz Ljubljane ter podjetja »Stol« iz Duplice pri Kamniku poslale svoje ljudi na Štajersko nakupovat jabolka. Po njihovi »zaslugi« so menda poskočile cene jabolkom v tistih krajih za nekaj dinarjev.

Za ta primer sem slišal. Prav gotovo pa je še več sindikalnih podružnic, ki hočejo »pomagati« svojim članom in jih preskrbeti z zimnico. Zato je prav če se o teh stvareh malo porazgovorimo.

Jesen je in treba je misliti na zimo. Zato v marsikateri sindikalni podružnici mislijo, kako bi članom pomagali. Toda kako? Naj pomagajo tako, kot so pomagale imenovane sindikalne podružnice, ali je še kakšen drug način?

Kolikor se spomnim, so bila sindikalna vodstva vedno proti temu, da bi se sindikalne podružnice spremenile v trgovine. Za danes, ko je pravzaprav vsa gospodarska politika v cenah in preskrbi prepuščena okrajem, velja to še toliko bolj.

Postavimo, da bi vse sindikalne podružnice tako ravnale in poslale svoje ljudi kupovat jabolka, krompir, drva in druge stvari, ki jih potrebuje človek za zimo. In denimo, da bi tudi ceneje kupili, kot trgovska podjetja. Pomagali bi si le za to zimo, pomagali bi si morda le posamezni delovni kolektiv, v naši preskrbi pa bi ne bilo nikdar boljše. Na ta način ne bi daleč prišli. Zakaj pa so pravzaprav trgovska podjetja, če ne za to, da preskrbe delovne ljudi z vsem, kar potrebujejo? Če tega niso sposobni, če draže, itd., tedaj ne bomo od njih dvignili rok in šli sami kupovat, marveč si je treba na vse načine prizadevati, da bo trgovska mreža delala nam v prid. Zato jo tudi imamo in takega podjetja, ki bi nam delalo škodo in zmedo na trgu, ne potrebujemo. Če hoče torej sindikat pomagati svojim članom, naj si na vso moč prizadeva, da bo vsak član sindikata lahko kupil, kar potrebuje za zimo (in ne le za zimno!), blago dobne kakovosti in po zmerni ceni.

To je naloga sindikata. To pa pomeni, da mora sindikalno vod-

stvo prijeti stvar na drugem koncu, na tistem, kjer se začneja politična vloga sindikata kot družbene organizacije proizvajalcev in potrošnikov. V delovnih kolektivih moramo ustvariti tako vzdušje, da bodo odborniki ljudskih odborov in zborov proizvajalcev resno premislili, kaj in kako delajo ljudje v trgovski mreži. Le tako se bo uveljavil sindikat. Kakor bi drugače napravili, vsaka rešitev bi bila le delna in časna. Vsak, ki trezno premisli, bo pritril, da si bomo le na ta način pomagali.

Druga stvar je pa navijanje cen, ki so ga zagrešili nekateri nakupovalci sindikalnih podružnic. Komu neki to koristi? Potrošnikom? Ne, sama škoda je od tega! Tale primer s Štajerske je prav poučen. Če ne bi navijali cen, bi prav gotovo toliko ne poskočile, kot so, saj niso dražili kmetije, dražili so nakupovalci in med njimi — nakupovalci sindikalnih podružnic. Do kako čudnih stvari pridemo! Sindikat, ki bi se prvi moral postaviti proti navijanju cen, je sam med tistimi, ki cene navijajo. To pa je prav isto, kot če bi pljuvali v lastno skledo. Vsi si prizadevamo, da bi poceni kupovali, pa se najde sindikat, ki pokaže vsem potrošnikom hrbet ter se postavi v vrsto špekulantov. Vsi smo si edini, da je nekaj takega vse graje vredno. Vse nas pa zanima, ali so imenovane sindikalne podružnice in tiste, ki so tudi poslale nakupovalce »na terenski«, tem pretipale obisti. So jih kaj povprašali, kakšna je njihova delavska čast? Menimo, da bi se to moralo zgoditi in da kolektiv ne bi smel trpeti takega madeža na sebi.

Pa ne gre samo za zimnico! Se je dosti take trgovine, da dobi sindikat nekaj pod roko in pod roko tudi prodaja, skratka, da se na črno ukvarja s trgovino. Taka trgovina pa je po vseh delavskih postavah prepovedana.

Ko smo že pri zimnici in trgovini, se pomenimo še o nečem. Treba je kupiti drva, krompir itd., denarja pa ljudje nimajo toliko, da bi vse naenkrat plačali. Pa se sindikat pogosto dogovori z upravnim odborom ali delavskim svetom podjetja in iz obratnih sredstev dovolijo ljudem kredit. Sindikat kupi, podjetje pla-

ča in člani odplačujejo. To pa je finančni prekršek. Res to tudi v podjetjih vedo, saj jih je bilo že precej kaznovanih zavoljo prekrškov. Toda kaj naj napravimo, se sprašujejo sindikalni odborniki. Omogočijo naj, da bodo dobili člani kolektiva posojilo v banki. To je ena možnost, druga pa je ta, da sindikat že spomladi opozarja svoje člane, naj mislijo na zimo, ko bodo potrebovali več denarja skupaj in naj organizirajo blagajno vzajemne pomoči. Ta bo lahko članom ob takih prilikah pomagala. Ona se tudi lahko dogovori z banko za posojilo na njeno ime.

Le tako bo vse prav, članom bomo pa pomagali in vsi bomo zadovoljni.

IZ SMARJETE NA DOLENSKEM Ustanovili so novo podružnico

Pred kratkim so v Smarjeti na Dolenskem ustanovili novo sindikalno podružnico. Vanjo so vključeni delavci državnega posestva, kmetijske zadruge, občinski uslužbenci ter obrtni delavci iz tega kraja. Podružnica šteje sedaj 40 članov. Tako bodo tudi smarješki delavci v bodočo skupno reševali svoje probleme.

OB ROBU DOGODKOV

OB PODPISU SPORAZUMA O POSARJU V DUHU SPRAVE

Franciji je potreben premog; Posarje je gospodarsko povezano s Francijo; če bi bilo Posarje ločeno od Nemčije, bi s tem zmanjšali gospodarsko moč Nemčije; ločitev Posarja od Nemčije predstavlja čimtelj varnosti ne le za Francijo, marveč za vse nemške sosesde, in končno, prebivalci Posarja sami ne bi bili pod Nemčijo — to so razlogi, s katerimi je nastopala Francija ob koncu druge svetovne vojne in po njej vse do danes, da bi opravičila svoje zahteve po Posarju. Nič ne govore o tem, da je to francosko ozemlje, da žive tam Francozi ali da ima Francija zgodovinsko pravico do tega ozemlja. Nič od tega. Samo — premog in visoke peči. Kaj neprepričljivi »dokazi«. Še Barthou, ki je bil drugačen lisjak, ni mogel ob koncu prve svetovne vojne prepričati Wilsona in Lloyd Georgea, da bi mu prepuščili Posarje. Seveda tudi on ni mogel navesti niti narodnostnih niti zgodovinskih razlogov za zahteve Francije po Posarju.

Gre za 2567 kvadratnih kilometrov ozemlja na meji med Francijo in Nemčijo južno od Luksemburga. Na tem ozemlju živi 560.000 prebivalcev in le 7000 od teh je Francozov. To niti ni dvoježična pokrajina, tako kot so Alzacija, Lorena ali Luksemburg, čeprav marsikdo misli, da je tako. Res se otroci že v drugem razredu osnovne šole uče francosčine, toda govoriti jih zna prav malo in še ti precej slabo. Tod žive Nemci.

kar pomeni, da ga je dovolj še za 600 let ob današnji zmogljivosti rudnikov. Na leto nakopujejo 16.270.000 ton, od tega je 64 % visoko kaloričnega črnega premoga, 30 % premoga z dolgim plamenom in 6 % premoga slabše kakovosti.

Na leto proizvedejo 314.000 ton kokska. Pomembna je še železarska in jeklarska industrija. V 23 visokih pečeh, 11 martinovkah in štirih elektropočeh s 1951. leta proizvedli 2.369.000 ton surovega železa, ter 2.603.000 ton surovega jekla (pri nas 636.000 ton). V valjarah pa so proizvedli 1.796.000 ton valjanega materiala. Tu je še kemična industrija, grade plinovod, po katerem bodo odvajali plin iz koksarn v Pariz. Od tod torej takšno zanimanje Francije za Posarje.

Vendar imajo v našem pravu tudi Francozi. Posarje je gospodarsko navezano na Francijo. Železne rude v Posarju ni. Kolikor je bilo, je že izkopana. Dovažajo jo iz Lorene 5 in pol milijona ton na leto. Ker je to pretežno industrijska pokrajina, manjka poljedelskih proizvodov. Na leto uvozijo 100.000 ton žitaric, 20.000 ton mesa, 125.000 ton sadja in povrtnin, 100.000 tona mila, 4000 ton masla in sira, 25.000 ton sladkorja, 70 milijonov jajc itd. Vse to uvozijo iz Francije — brez carine.

obvezala, da bo Franciji rudnike plačala.

Po drugi svetovni vojni je prišlo posarsko vprašanje spet na dnevi red. Francija je spet zahtevala Posarje, vendar zavezniki v Potsdamu tej njeni želji v celoti niso ustregli. Sklenili so le, da je treba začasno ločiti Posarje od Nemčije (posarska industrija je močno okrepila Hitlerjevo vojno moč), njegova končna usoda pa naj bi se odločila na mirovni pogodbi z Nemčijo. In tako je postalo Posarje francoska okupacijska cona. Francozi pa so kljub temu, da za svoje postopanje niso imeli pravne osnove, postopoma vezali Posarje nase.

Januarja 1946 so prešli rudniki v francosko upravo. Še istega leta so zaprli mejo med Posarjem in ostalim delom francoske okupacijske cone. Nemčije ter uvedli carinsko zvezo s Francijo. Avgusta naslednjega leta so imenovali vojno vlado, oktobra pa so bile volitve v zakonodajno skupščino. Dne 8. novembra 1947 je sprejel sarski parlament ustavo, po kateri je Posarje avtonomno, demokratično in socialno ozemlje, gospodarsko povezano s Francijo. Ob koncu istega meseca so uvedli francoski frank kot edino zakonito plačilno sredstvo. 3. januarja 1948 pa je bila na Posarje razširjena gospodarska in finančna zakonodaja Francije. Od tega dne se je dosedanjih ravnanih francoski delegat začel imenovati vrhovni komisar. Leta 1952 pa je še ta ukljen. Posarje je dobilo formalno samostojnost, francoska vlada pa je odprla tu svoje diplomatsko predstavništvo.

Med tem pa se je dozdelež še nekaj, kar nikakor ne smemo prezreti. Dne 20. februarja 1948. leta, torej ne

posredno po volitvah, sprejeti ustave in gospodarski priključitvi Posarja k Franciji, je bil podpisani v Berlinu sporazum med ZDA ter Anglijo in Francijo o Posarju. Angloameričani so na tihem priznali vse, kar je francoska vlada počela v Posarju, dajajo proglasili, da se smatra proizvodnja za »skupno« zavezniki zadruge, nič pa niso rekli o lastništvu rudnikov, jeklarn in koksarn. To, kar je Francija dobila v Posarju (bolje »vzela«, se oceni na 70 milijonov nemških mark in za toliko se zmanjšala zahtevki Francije po reparacijah Nemčije, ki jih pobira zaveznikiška komisija za reparacije.

Povedati je še treba, da so prišli s pogodbo med sarsko in pariško vlado 1950. leta premogovniki v zakup Francije vse do leta 2000 in da plačujejo Francozi za tono premoga 30 frankov odškodnine. Jeklarska industrija pa je bila s privoljenjem mednarodne komisije za reparacije že pred francosko sekvestro. Posarske železnice so postale s to pogodbo sestavni del francoskih in uvedeno ob bile francoske tarife.

V Bonnu vsakekar niso brez skrbljenosti opazovali razvoj dogodkov v Posarju in so večkrat na glas povedali, da jim takšno ravnanje ministrice vlade ni všeč. Zlasti so se zavzeli odnosi leta 1952, ko so bile volitve v zakonodajno skupščino. Dne 8. novembra 1947 je sprejel sarski parlament ustavo, po kateri je Posarje avtonomno, demokratično in socialno ozemlje, gospodarsko povezano s Francijo. Ob koncu istega meseca so uvedli francoski frank kot edino zakonito plačilno sredstvo. 3. januarja 1948 pa je bila na Posarje razširjena gospodarska in finančna zakonodaja Francije. Od tega dne se je dosedanjih ravnanih francoski delegat začel imenovati vrhovni komisar. Leta 1952 pa je še ta ukljen. Posarje je dobilo formalno samostojnost, francoska vlada pa je odprla tu svoje diplomatsko predstavništvo.

Med tem pa se je dozdelež še nekaj, kar nikakor ne smemo prezreti. Dne 20. februarja 1948. leta, torej ne

Znižali smo cene

Delavski sveti vse bolj razpravljajo o znižanju cen

Razprava o vzrokih zviševanja cen in prizadevanja za znižanje cen s kupno močjo prebivalstva, dobiva čedalje širši razmah. Videti je, da to prizadevanje že daje skromne, a vendar vzpodbudne uspehe. Toda prizadevanje za zniževanje cen ne sme imeti le trenutni značaj. Delavski sveti mnogih tovarni in podjetij so se začeli resno zavzemati za trajno povišanje svojih izdelkov. Vendar morajo ta stremeljenja podpreti vsa naša podjetja, upoštevajoč socialistična načela in dejstvo, da je proizvajalec hkrati tudi kupec.

Velenjski rudnik je nedavno pocenil premog. Zatorej smemo pričakovati, da bodo znižala cene svojih izdelkov tudi tista podjetja, ki kupujejo velenjski premog, saj jim je omogočen cenejši nakup ene izmed najvažnejših surovin.

Velenjskemu primeru je sledil tudi delavski svet tovarne plemenitih jekel Ravne na Koroskem, ki je znižal cene valjanemu blagu, kovinskim litinam, jekleni litini, obdelani in kovani litini,

V Ptujju je le nekaj trgovin iskalo in tudi našlo možnosti za znižanje cen. Ptujčani so razdelili trgovine v tri skupine: v prvo skupino prištevajo trgovine, ki so se resnično odrekle dobičku in znižale cene najbolj iskanemu blagu, predvsem tekstilnemu blagu in živilom. Drugi so znižali cene le tistemu blagu, ki ga niso mogli prodati. Tretji pa so znižali cene le eni ali dveh stvarim. Seveda kupujejo potrošniki le v tistih trgovinah, ki so resnično pokazale voljo znižati ceno blagu.

Ponekod znižujejo tudi cene pijačam. Na sestanku vseh gostinskih podjetij slovenskega okraja so se domenili znižati tudi cene alkoholnih pijačam. Med prvimi je gostinsko podjetje »Pohorje« v Slovenjem Gradcu, ki je znižalo cene pijačam za 20 in celo 25%. Tako je sadno žganje stalo doslej 500 din, medtem ko znaša nova cena le 300. Podjetje je znižalo cene tudi drugim žganim in grozdinim pijačam. Delno so znižali cene tudi v Dravogradu in drugod.

Dogovori slovenskih odkupnih podjetij v okviru republiške trgovinske zbornice glede odkupnih cen so dali prve vidne rezultate. Vsa odkupna podjetja bodo odkupovala žvino, sadje, krompir, jajca in perutnino po enotnih cenah, ki ustrezajo današnjemu tržnemu položaju. Nekatera podjetja so skušala dvigniti cene, toda organi tržne inšpekcije so kršitelje dogovora sporočili Trgovinski zbornici in Narodni banki, ki sta te pojave docela zatrli. Zatorej smemo le pričakovati, da se bodo cene kmetijskih pridelkov uravnovešile in polagoma znižale.

POJASNILA ŽELIMO

Zakaj železnice ne izdajajo več tedenskih vozovnic

Nekako v poletnih mesecih je tedanja Glavna direkcija jugoslovenskih železnic ustavila izdajanje tedenskih vozovnic delavcem, ki se vozijo na delo z vlakom. Od tedaj morajo delavci kupovati le mesečne vozovnice.

Ta, navidezno morda nepomemben ukrep, pa je povzročil med tistimi, ki se vozijo na delo z vlakom, predvsem pa med delavci, ki delajo v izmenah, precejšnjo, toda upravičeno nevoljo. Delavci, ki se vozijo z vlakom, namreč ne morejo delati v drugi ali tretji izmeni, ker nimajo železniške zveze. Preje so se v tednu, ko so delali v drugi ali tretji izmeni, pripeljali na delovišče s kolesi in za tisti teden niso kupili vozovnic. Zdaj pa morajo plačati celomesečno vozovnico, na delo pa se, ko delajo v drugi ali tretji izmeni, morajo voziti s kolesi.

Podjetja, kjer so zaposleni delavci oddaljeni od delovišča imajo precejšnje težave, kajti za delo v popoldanski in nočni izmeni delavcev mnogokrat ne dobe. Krajevni sindikalni svet v Črnučah je že davno vprašal železniško transportno podjetje v Ljubljani, čemu so izdali ukrep, ki je delavcem škodljiv. Železnica je odgovorila, da so spremembo odredili v Beogradu. Mislimo, da je ta odločba Glavnega transportnega podjetja v Beogradu nepravilna in nekoristna. Prav gotovo so delavci upravičeno nejevoljni, saj plačujejo vozovnice, s katerimi se ne vozijo. M. K.

TO NI DELAVEC

Dobiček na račun tovarišev

Nek delavec, zaposlen v mežiskem rudniku (imena žal ne poznamo, verjetno pa ga poznajo mežiški rudarji sami), je z majhno špekulacijo masno zaslužil. Z izposojenim kamionom se je odpravil na Ptujsko polje in od ondotnih kmetov nakupil cel kamion koruze. Koruzo je plačal po 18 dinarjev za kilogram. Rudarjem v Mežici in okoliškim prebivalcem pa jo je prodal kar po 25 dinarjev. Pravijo, da je v enem dnevu prislužil 50.000 dinarjev.

Vsi delovni ljudje ostro obsodijo tega špekulanta, ki hoče živeti na račun svojih tovarišev. Prav bi bilo, da bi se mežiški rudarji temeljito pogovorili z njim.

DNEVI, KI SO NAM OSTALI V SPOMINU

VELIKA OKTOBRSKA REVOLUCIJA

Sedmega novembra bo minilo 37 let od velike Oktobrske revolucije, ki je začela novo dobo v zgodovini človeštva — dobo socializma. Dne 7. novembra leta 1917 so ruski delavci in kmetje, ki jih je vodila genialna in ustvarjalna marksistična misel Vladimirja Iljiča Lenina in v trdih bojih prekaljena partija delavskega razreda, strmoglavili oblast buržoazije in graščakov. 7. novembra se je na ruševinah starega sveta začel porajati nov svet, svet osvobojenega proletariata, svet socializma.

V Oktobrski revoluciji je ruski proletarijat podrl prve okope kapitalizma in od tedaj korakajo sile socializma nezadržno naprej. Po različnih poteh korakajo in zmagujejo v različnih oblikah, z različnimi borbennimi sredstvi. V Oktobrski revoluciji so ruski delavci prižgali prvo baklo, ki je razsvetlila temo po vsem svetu, in te bakle niso mogli in nikoli ne bodo mogli pogasiti sovrainiki socializma. Ta bakla gori in bo žarela v srcih proletarcev in zatiranih vsega sveta.

In žari tudi v naših srcih, v srcih jugoslovenskega proletariata, jugoslovenskih komunistov, v srcih vseh nas, ki smo se učili in se še učimo od velike Oktobrske revolucije in jo s svojim delom nadaljujemo. Žari in bo žarela v naši revoluciji, v naših svetih, v naših komunah. Jugoslovenski delavci smo visoko dignili zastavo, ki jo je stal ruski proletarijat 7. novembra 1917. leta, dignili smo proletarsko zastavo, ki je ni mogla omadeževati niti buržoazija in niti stalinska birokracija in pod tem praporom socializma korakamo od zmage do zmage.

Rudarska družina v Trbovljah

skratka vsem svojim izdelkom, za 5%. K znižanju cen je v prvi vrsti pripomogla zelo dobra delovna disciplina in večja storilnost vsakega delavca. Razen tega so začeli v tovarni še bolj štediti z materialom, zmanjšali pa so tudi število obratnih nesreč. Vsekakor tudi ravenski železarji upravičeno pričakujejo, da bodo tudi tovarne, ki kupujejo njihove proizvode, zmanjšale ceno svojih lastnih izdelkov.

Kako je z zniževanjem cen v trgovskih podjetjih? Zadnjič smo zapisali, da je bil začetek dober. Res, v mnogih krajih so že nekoliko pocenili proizvode, ponekod pa se trgovska podjetja niso resno potrudila in gre vse po starem.

Mariborska trgovska podjetja so na zadnjem zasedanju sklenila, da bodo izkoristila vse svoje notranje rezerve za znižanje cen. Najprej so uresničila to obljubo mariborska trgovska podjetja v živili. Poslovalnici »Hrana« in »Gruda« sta znižali cene rižu, marmeladi, slanini, mlihu in drugim prehranbenim predmetom. V podjetju »Brazda« bodo uporabili vse presežke tromesečnega obratovanja za znižanje cen. Znižanje bo veljalo za vse blago. Za novo blago pa so predvidevali bolj realne kalkulacije, na podlagi katerih bodo lahko znižali cene nad 3%.

TAKO RES NE GRE!

V krškem okraju bo potrebno več družbene kontrole nad brezvestnimi trgovci in kmetijskimi zadrugami

Organi trgovinske inšpekcije v Krškem so zadnje čase zelo delavni. Na vsak način hočejo omejiti in odpraviti nerednosti, ki so v tem okraju precej pogoste. Ko so nedavno pregledovali poslovanje trgovskih in drugih uslužnostnih podjetij, so odkrili marsikaj zanimivega.

Pek Fabjančič iz Senovega je v svoji pekarni prodajal žemlje iz črne moke po isti ceni kot

MESO SO POCENILI

Na Tolminskem so znižali cene živini

Na Tolminskem odkupujejo nakupovalci skoraj vso živino le na sejmih. Prav to je omogočilo, da so na Tolminskem že v prejšnjih tednih znižali ceno živini za 10 dinarjev pri kilogramu. Še ta mesec nameravajo ponovno znižati ceno za nadaljnjih 10 dinarjev. Znižanje cen so pozdravili vsi potrošniki, saj bodo odslej ceno kupovali vse vrste mesa. Morda bi bila taka akcija mogoča tudi v drugih okrajih. Treba je poizkusiti.

bele. Bojda je dobro zaslužil, dokler... V Senovem sta poslovali dve gostišči brez vsakršnega dovoljenja, oziroma registracije. Še več. V nekaterih gostilnah so si uslužbenci izplačevali plače kar iz dnevnih izkupičkov.

V trgovskem podjetju »Krka« so morali potrošniki kupiti poleg vsakega kilograma masti še pol kilograma slanine. Tako prisilno nakupovanje so opravičili z izgovorom, da slanina ni hče ne kupi.

Zadruga v Globokem je z nakupovanjem in preprodajo jabolk masno zaslužila. Kupljena jabolka so prodajali po 5 dinarjev dražje.

V zadržnem mlinu Dobova je poslovala nabrano merico moke prodajal prekupečevalcu namesto podjetju »Žitar«, ki edino lahko odkupuje to moko. Kmetijska zadruga Dobova je ustanovila lastno gostišče, ki je poslovalo brez dovoljenja. In tako bi lahko še naštevali. Še naprej bi cvetela taka obrt, toda trgovska inšpekcija ji bo stopila na prste.

PO BELI ČRNI GORI

Noči ni hotelo biti konca. Rad bi bil že vedel — kje sem? Pošastna gmota na levi bi utegnila biti Bjelastica in voda, ki je uspravajoče šumela kak pritok Tare. Pred dnevi mi je star kmet v Sumadiji razlagal ves v ognju: »A kad prodješ Čakor i Andrijeviću, onda ćeš videti nešto... Ej!«

Da, bil sem na začetku najlepšega dela svojega potovanja. V temi sem ustavil kamion. Znašel sem se med fanti, ki so se peljali nakladati deske. Predlagali so mi, naj grem z njimi, češ da bom dobro zaslužil. Seveda sem šel: le kje človek bolj potrebuje denar, kot na potovanju.

In tako sem vso dolgo noč podajal deske mlademu Titogradčanu. Ugajal mi je — čudovito je znal opisovati Črno goro: v zame-nju sem mu pripovedoval o avto-stopu in neštetihih stvarih, ki sem jih doživel na potovanju po naši lepi domovini. Mladi Črnogorec je kar hlastal po teh zgodbah.

»Kaži — dal je sve to istina?« Brcnil sem nahrbtnik. »Naj ti pokažem slike in zapiske?« »E, divno je to! A šta ćeš sada?« »K morju.« »E, Marjane, to je daleko, daleko!«

Sklenila sva skupaj potovati v Titograd. Segla sva si v roke, in drug drugače sumila v ramo v dokaz prijateljstva. Oranžna svetloba je obarvala nebo, ko smo končali. Z Ervinom (tako je prijatelju ime) sva šla v barako po denar. Dobila sva kar čedno vsotico, ki sva si jo nameravala razdeliti pri prvi priložnosti. Potem je Ervin vzel tisočak in odšel v »kafano« po zajtrk. Kmalu sva sedela na hladu pred barako in z užitek pospravljala zajtrk. Bila sva na majhni jasi sredi gozdov. Ljudje so hoteli proti glavni cesti in se delali kot da naju ne vidijo. Postarna žena je zavihala nos — pozeruha! Mož v delovni obleki pa naju je nepričakovano odločno pogledal in želel — dober tek. To naju je tako razveselilo, da

sva ga povabila k zajtrku. Rad je prisedel. Bil je eden izmed šoferjev, ki vozijo deske v Titograd. Če hočeva — naju je povabil, potem ko sva mu razložila svoj načrt — naju vzame s seboj. Ervin je bil ves v ognju. »Odlučno! Kako ne?«

Rekel sem mu, da ne morem naprej, ne da bi se prej naspal. Ne potujem zato, da bi se speč vozil.

Ervin tega ni razumel. Prav z južnjaško ognjovitostjo mi je dokazoval, da sem neumen, če ne sprejem povabila. Prerokanje se je stopnjevalo v resen prepir, ki se je končal s tem, da je Ervin odšel s šoferjem. Prepričan sem bil, da se bo Črnogorec vrnil. Pa se ni. Hip nato pa sem se še spomnil, da je z Ervinom odšel tudi moj zaslužek. Stekel sem... Zadnji kamioni so odpeljali proti glavni cesti.

Obupan sem sedel na nahrbtnik. Res, srečo imam, sem si dejal. Odslej ne zaupam nikomur več. Odsel sem na pot. Potovanje očrveni človeka.

KORISTEN UKREP

V murskosoboškem okraju bodo prodajali živino odslej le na sejmih

Kot v vseh okrajih, so tudi v murskosoboškem okraju nakupovalci in podnakupovalci kar preplavili kmetijske predele in odkupovali živino ne oziraje se na cene. Cene mesa so iz dneva v dan naraščale, kajti kmetje so

seveda izkoristili to zmedo in prodajali tistim, ki so bolje plačali. V nekaterih vaseh so nakupovalci odkupovali kar brez živinskih potnih listov. Končno je divje tekme konec. Okrajni ljudski odbor je izdal ukrep, ki je povsem spremenil način prodaje živine. Odslej smejo kmetje, pa tudi kmetijske zadruge, prodajati živino le na sejmih, ki so dvakrat pa tudi večkrat na teden v vseh večjih krajih okraja.

Sprva kmetje niso hoteli prodajati živine na sejmih, kajti doma so bolje prodajali. Polagoma pa je vse več živine na sejmih in kar je največ vredno, cena živini se je ustavila, navijanja skorajda ni več in pričakujejo celo padec cen. Tako je ukrep Okrajnega ljudskega odbora koristil predvsem potrošnikom, ki bodo odslej morda ceneje kupovali.

TRGOVSKA NEMORALA

Kako draže nekateri jabolka in krompir

Zadnji čas so cene jabolkam in krompirju v ptujskem okraju nenehno naraščale. Nakupovalci iz drugih okrajev in iz Hrvatske so prihajali na teren s polnimi aktovkami denarja in plačevali jabolka ter krompir tri pa tudi več dinarjev dražje kot domači nakupovalci. Posebej pa so se izkazali nakupovalci podjetja »Sadje-zelenjava« iz Kranja, ki so plačevali jabolka po 31 dinarjev, v svoje bloke pa vpisovali ceno 28 dinarjev. Na kak način so opravičili razliko, res ne vem. Vemo le, da jo bodo morali plačati potrošniki in ne podjetje »Sadje-zelenjava« iz Kranja. Morda bo trgovska inšpekcija v Kranju pregledala poslovanje podjetja in napravila konec takemu trgovanju, ki po našem mnenju ni le špekulativno, marveč višek trgovske nemorale.

Cesta, cesta... Zdaj sem peščil, zdaj sedel na kamionu. Lepi zeleni gozdovi so sivi. Vedno češče so se prikazovala bela skalovja podobna okostjem živali. Cesta se je vila po soteskah, se dvigala visoko nad predpadi.

Predstavljajte si, da drvite okrog dimnika skoraj navpične strehe in pri tem nikoli ne veste, kaj vas čaka za vogalom. Taka je vožnja na kamionu po Črni gori — privlačna in razburljiva!

Nekoč se je pred našim kamionom iznenada pojavil sprednji del velikega avtobusa. Skoraj v istem hipu sem zagledal pred seboj spačen obraz šoferja avtobusa. Nato krik in cviljenje zavora. Avtomobila sta zadela drug ob drugega. Ko se je oblak prahu razkružil, sem začutil leden dih po vsem telesu. Stali smo prav na robu kamnitega zidu, visoko nad sotesko. Ljudje v avtobusu so kričali, neka Nemka pa je menda omedlela. In potem? Šoferja sta izstopila, si iz očij v očij omerjala vse daljne prednike in še ves rodu, ki bi se utegnil roditi. Nato je moral kamion pol kilometra nazaj. In še smo želeli drug drugemu srečno pot.

Ko se je cesta začela spuščati proti velikim ravnini Morače, sem začutil, da sem v srcu Črne gore — v njenem najlepšem delu. Morača teče v koristnem kanjonu — čudovita, modra in vabljiva, toda zaradi navpičnih sten povsem nedostopna. Njeno korito se vije proti jugozapadu tja, kjer človek sluti Skadarsko jezero. Vseposvoda skala, ki je v soncu popolnoma bela. In čeprav je po cesti do morja še daleč, ga vendar človek tu skoraj občuti: toplo nebo južnega Jadrana diha sveže in skrivnostno.

Tu sem našel Ervina. Sedel je ob robu ceste in se mi smejal, ko sem prihajal. »E, evo te!«

Skupaj sva odšla v Titograd, kjer sem bil njegov gost, toda nikoli mi ni priznal, da je zapustil kamion, ko ga je minila trma in me počakal. On — Črnogorec, nikoli!

Marjan

niki 1938. leta pisali, da je treba vsakega pečel iz Posarja preseliti na Badensko, ker se bolj splošča dovajati premog k visokim pečem, kot pa rudo. Nemčija sama ima tudi dovolj in boljše premoga, pa bi sarski premog v Nemčiji domačemu težko konkuriral, medtem ko ga v Franciji brez težav prodajajo. Tudi konkurenca jeklarske industrije v Franciji ni tako močna kot v Nemčiji. Vrh tega so se Francozi po drugi svetovni vojni vodili v Posarju tako politiko, da so Posarčane pridobili zase. Njihovo razpoloženje se da oceniti po izidu decembrskih volitev 1952. leta.

V Posarju so štiri stranke, med katerimi je krščanska ljudska stranka najmočnejša, saj je na vseh volitvah od 1947. leta sem dobila absolutno večino, kljub temu pa deli oblast s socialistično demokracijo, s stranko, ki je druga po številu glasov. Ostali dve stranki komunistov in neodvisnih pravoslavci obnašajo kot nemški nacionalisti, njihovo glasilo pa je večkrat zaplenjeno, kot pa izide. Zanimivo je, da so v krščanski ljudski stranki, to je stranki, ki je idejno enaka Adenauerjevi, zbrani v glavno mesto Francozov, ki bi bile za Nemčijo, malo dovoljene. No, na teh volitvah 1952. leta so tisti, ki so za priključitev Nemčije, imeli možnost izraziti svoje mnenje, da se udeležijo glasovanja ali pa da oddajo glasovnico. Vendar je bilo le 24% glasovnic praznih in le 7% volivcev se je vzdalo glasovanju, kljub temu, da so Adenauer in njegovi pozivali Posarčane, naj ne hodijo na volišče.

Posarje je vendarle ostalo kamen spodbite v francosko-nemških odnosih, zlasti ob razgovorih, da bi Nemčijo spet oborožili in da bi jo vključili v zahodnoevropski obrambni sistem. Na eni strani je Adenauer izjavljal, da ne bo pristopil k EOS, dokler ne bo rešeno srpsko vprašanje, po drugi strani so pa v Parizu dopovedovali svojim zaveznikom, da Francija ne bo pristala na ponovno oborožitev Nemčije, dokler se to vprašanje ne uredi. Treba je bilo ugrizniti v kisljo jabolko. Toda nasprotja so bila le tako velika, da se jla ni dalo kar čez noč

Po podpisu tega sporazuma so na hitro podpisali še vse ostale pogodbe in sporazume, katerih podpis je bil odvisen od sporazuma o Posarju: o nemški suverenosti, nemški oborožitvi in njenem pristopu k bruseljskemu paktu itd.

NEKAJ BESED O POGONSKI SLUŽBI

STROKOVNJAKOV MANJKA

Zakaj se je pokvaril regulator v vuzeniški hidroelektrarni. — Podjetja so se izgovarjala, da nimajo denarja za tečaje. — Društvo strojnikov, strojevodij in kurjačev skrbi za strokovno izobrazbo

Ni samo naključje, da je letos v juniju nastalo v vuzeniški hidroelektrarni okoli 35 milijonov škoda. Res, da nemška tovarna, pri kateri je kupila regulator, ni poslala povsem točnih navodil za ravnanje z njim, toda če bi imel strojnik zadostno kvalifikacijo in še delovno prakso zraven, bi nesrečo gotovo preprečil in s tem prihranil kolektiv in družbi težke milijone. Zaradi pomanjkljive strokovne izobrazbe strojnikov so nastale že prej v nekaterih hidroelektrarnah in tovarnah nepotrebne okvare, toda ker škoda ni bila zelo velika, se podjetja niso zadosti brigala, da bi pogonsko službo zaupala res strokovnjakom.

elektarnah so namestili kot strojnik ključavničarje, ki so pomagali montirati generatorje in turbine, čeprav niso imeli potrebne prakse v pogonski službi! Društvo strojnikov, strojevodij in kurjačev namerava letos skupno z Inšpekcijo parnih kotlov spet poizkusiti srečo. Najprej bo razpisalo anketo, iz katere bo razvidno, koliko strojnikov I. in II. potrebujejo naše tovarne in hidroelektrarne, šele potem bo organiziralo tečaj zanje. Ker se letos, zlasti po vuzeniški nesreči, podjetja veliko bolj zanimajo za vsestransko sposobne strojnikove, organizatorjem tečaja najbrž ne bo spodletelo.

nosti, da bi strojniško službo v hidroelektrarnah opravljali nezadostno usposobljeni delavci. Novo ustanovljena Zveza strojnikov, strojevodij in kurjačev FLRJ bo poskrbela, da bo pravilnik kmalu izšel. Republiško društvo pa bo še naprej pomagalo svojim članom pri strokovnem izobraževanju z izpopolnjevanjem svoje strokovne knjižnice, z izdajanjem strokovnih priročnikov in strokovnega glasila.

UGOTOVITVE SINDIKATA LESNIH DELAVCEV O VZROKIH NARAŠČANJA CEN IN UPADANJA DELOVNE STORILNOSTI

Nagrajujmo po učinku

Razgovori o vzrokih za naraščanje cen in upadanje delovne storilnosti so bili nedvomno najbolj zanimivi in značilni za plenum sindikata lesnih delavcev Slovenije, ki je bil minulo soboto in nedeljo v Novi Gorici. Člani plenuma so ugotovili, da so v letošnjem prvem polletju v številnih lesno industrijskih podjetjih prenehali nagrajevati delavce po delovnem učinku. Izgovori za ukinitev norm in akordov so različni. Večinoma povsod so trdili, da sedanji instrumenti plačnega sistema otežkočajo nagrajevanje po delovnem učinku. Drugod so zopet trdili, da nagrajevanje po delovnem učinku, to je po normah in akordih škoduje kakovosti izdelkov in zato, da je bolje nagrajevati delavce po urnem zaslužku. (V podjetju »Savinja« v Celju pravijo, da so prešli iz akordnega sistema na urni zaslužek predvsem iz razloga, ker izdelujejo luksuzno pohištvo za izvoz in da bi zavoljo akordnega sistema trpela kakovost dela.)

upadla storilnost dela. To ugotavljajo na primer v Lesno industrijskem podjetju v Poljčanah, v Ajdovščini, Stavbnem mizarstvu v Ljubljani itd. Člani plenuma so poročali, da so marsikje že uvideli ta škodljiv pojav in se zopet pripravljajo na nagrajevanje po učinku dela. Razprava o vzrokih za naraščanje cen je pokazala tudi na nekatere slabosti v podjetjih. Poleg objektivnih slabosti nekaterih gospodarskih instrumentov, ki so nekoliko vplivali na porast cen in mačehovskega odnosa okrajnih ljudskih odborov do podjetij, pripisujejo lesni delavci del vzrokov za naraščanje cen tudi samim sebi. Ponekod so namreč delavci-upravljavci pozabili na pošteno poslovanje in zviševali ceno proizvodov. Neupravičeno zviševanje cen smo konec koncev občutili prav vsi delavci-potrošniki.

bi padala, kot sedaj marsikje na žalost ugotavljajo.

Hvalevredna je pobuda posameznih članov plenuma, ki so naročili republiškemu odboru in vsem sindikalnim organizacijam, da se zavzamejo za nagrajevanje po učinku dela. Republiškemu odboru so tudi naročili, naj sam, kot sindikat sploh, vpliva na pristojne organe, da uveljavijo za naslednje leto takšne predpise o plačnem sistemu, ki bodo še posepevali nagrajevanje po delovnem učinku.

Dore

PROSTOVOLJNO DELO SE NI ZAMRLO

Tovarna spet obratuje

Kolektiv lesnoindustrijskega podjetja Martinjak pri Cerknici je v treh mesecih obnovil del tovarne, ki je zgorela letos julija. — 8000 prostovoljnih delovnih ur pri obnovi pove, kako je delavcem pri srcu podjetje, ki ga sami upravljajo

Kolektiv lesno industrijskega podjetja v Martinjaku pri Cerknici se z žalostjo spominja dneva, ko je požar do tal uničil stari del tovarne s stroji in napravami vred in četrtino podstrešja nove zgradbe. Čeprav so začeli požar takoj gasiti, ga ni bilo mogoče udušiti in je bila tovarna v 10 minutah vsa v plamenih. Gasilske čete, ki so prihitele na pomoč, so lahko obvarovale le ostali del tovarne in strojnico.

Drugi dan po požaru se je kolektiv zbral in razpravljal kaj storiti. V podjetju je bilo zaposlenih 270 delavcev, od tega več kot polovica žena. Člani tovarne ne bi obnovili, bi ostal doberšen del ljudi brez zaslužka. Zato so sklenili, da je treba takoj začeti z obnovo. Skupina 80 delavcev je začela odstranjevati ruševine. V šestih dneh so to delo opravili. Na pobudo sindikalne organizacije so delavci obljubili, da bodo delali tudi v prostem času.

Potlej so začeli graditi. Prostor z betonskimi konstrukcijami so bili kaj kmalu dograjili. Minuli mesec so napeljali električno in toplovodne naprave, uredili ventilacijske naprave in

že začeli sestavljati stroje, ki so jih dobili.

V ponedeljek, 18. oktobra so stroji znova zabrneli in tovarna zopet obratuje. Nad osem tisoč prostovoljnih delovnih ur pove, kako je delavcem pri srcu podjetje, ki ga sami upravljajo in da jim ni žal znoja za tovarno, kjer bodo imeli vsakodnevni zaslužek. Kolektiv je iz srca zahvaljuje Izvršnemu svetu Ljudske republike Slovenije za gmotno pomoč in tudi delavcem drugih podjetij, ki so jim popravljali stroje. Prav tako se zahvaljuje tudi direktorju podjetja za skrbno vodstvo vseh del, da je bila obnova res kmalu zaključena.

Makedonija pridelala 4000 ton bombaža

Makedonski bombaž je letos količinsko in kakovostno zadovoljiv. Povprečni hektarski donos bo okoli 40 kg, ponekod pa celo dvakrat več. Skupno bo odkupljenega okoli 4000 ton bombaža. Proizvajalci bodo dobili po 150 din za kilogram (lani 120 din), skupno pa 6 milijonov dinarjev.

J. V.

Nad 100 milijonov din prihranka

Odkar jeseniški železarji uporabljajo lastne kisikove kolone, obratujejo vroči metalurški odpadki nemoteno, še več — opesili in izboljšali so tehnološki proces. Jeseniški plavži, martinove in elektro peči ter valjarne obratujejo zdaj brez presledka.

S proizvodnjo kisika so marljivi strokovnjaki v zadnjih letih prihranili kolektivno več kot 50 milijonov dinarjev. Kolikšno korist pa ima železarski kolektiv od izboljšanja proizvodnih in redukcijskih procesov s pomočjo kisika, pa je težko oceniti; prihranki vsekakor presegajo sto milijonov.

Konstruktorji domaših kisikovih kolon prav gotovo zaslužijo vse priznanje in pohvalo.

PREKUPČEVALCI NAVIJAJO CENE

LAHEK ZASLUŽEK

Nakupovalec Okrajne zadruženje v Celju je v pičlih nekaj minutah zaslužil čedne denarce. Sicer ne vemo, ali je dobiček namenil za svoj žep, ali Zadrugi zvezi. Bodi eno ali drugo, zaslužil je ostro kazen. Omenjeni nakupovalec je pravkar odkupljenih nekaj sto kilogramov jabolk prodal zastopniku jeseniške bolnišnice po 42 dinarjev za kilogram, čeprav jih je sam plačal po 28 dinarjev. Ali ni čudna taka trgovina? Se bolj

čudno pa je, da je nakupovalec jeseniške bolnišnice plačal tako visoko ceno, saj je menda dobro vedel, da so jabolka celo na jeseniškem trgu cenejša. Sicer pa jih ni kupoval zase! Jabolka bodo plačali jeseniški zavarovanci, oziroma bolniki v jeseniški bolnišnici. Menimo, in tako je menil tudi trgovinski inšpektor okraj Celje, ki je razlagal ta primer, da lahko služi ta nakupovalec za vzgled vsem prekupčevalcem, kako se najlaže dobro zasluži.

Miha Klímar:

Ob petintridesetletnici ustanovitve SKOJ

NJIEGOV PRVI PLAŠČ

— Kako bo tedaj, ko jim bo revolucija odprla oči? — je razmišljal Zvone. — S kakšnim občutkom in zavestjo krivde se bodo spominjali današnjega dne? ... Med razmišljanjem se ga je usmilil spanec in glad je bil vsaj za današnjo noč premagan.

Dnevi so tekli in tekli so tedni. Snega ni bilo več in nebo, svetlikajoče se skozi rešetke, je sijalo v nežni sinjini, ki je vabila človeka v prostost, v svojo vseobsežnost. Celica pa je bila siva in je v ubijajočo enoličnost podaljševala minute v ure in tedne v mesece. Vsaj Zvonetu se je zdelo tako, čeprav je poteklo komaj dva meseca od onega usodnega sestanka na Poljanah. V tem času je premožgal svojo preteklost in mozgal bi še po njej, da ni nekega dne začutil pomladi, ki je zadihala iz sinjega, včasih z nežnimi, skoraj prornimi drobnimi oblaki prepredenega neba. Zato se je zdaj vsak dan ustavljal pred rešetkami in kakor ujet ptič hrepenel v porajajočo se pomlad.

Sivina celice pa ga je ubijala. Postajal je otožen in nestrpen. Loteval se ga je celo obup in najraje bi se z glavo zaleval v rešetke, toliko časa, dokler bi se ne zgrudil mrtven na padli.

— Kdo je tisti »nas«? Mi zaporniki? Mi, ki nas je država stalno preganjala? Največkrat samo zato, ker smo se borili proti njeni fašizaciji. In zdaj, ko so Jugoslavijo napadli fašisti, kdo je imel prav? Kako se bo končalo vse to? Nemci vedo za vsako stvar pri nas. Svoje agente in peto kolono imajo povsod. In petja kolona je lahko imela celo svoja legalna društva. Komunisti, preganjani komunisti pa so morali celih dvajset let delati ilegalno. In vendar so oni pripravili ljudstvo, da se je uprlo fašizaciji Jugoslavije. Čeprav vedno preganjani, bodo komunisti sedaj med prvimi branili Jugoslavijo. Javili se bodo kot prostovoljci. Ne zaradi oblastnikov, ampak zaradi ljudstva, katerega del so tudi oni. Z ljudstvom bodo šli v boj, z ljudstvom, ki so ga oblastniki in kapitalistične pijavke stalno izkoriščali. Morda bo končni rezultat tega boja — zmaga ljudstva!

Zvone se je pridrženjal v vrsti do razdeljevalca obleke. Dobil je obleko, v kateri so ga aretirali. Toda plašča ni več prepoznal. — Ta ni moj — je protestiral. — Čigav pa? Pogledal je na obešalni trak in videl zapisano: Franc Benedičič, Modno krojaštvo, Slovenski Javornik. — No, je tvoj?

— Je. Le kaj ste delali z njim?

Razdeljevalec obleke ga ni poslušal. Zvone se je umaknil v kot in žalostno ogledoval svoj prvi plašč, ki je bil še pred meseci tako lep, zdaj pa je ves zmečkan in cunjast. Kaj bo rekla mama, ko ga bo zagledala? Tako lepo mu je padal čez ramena!

— Nič ne maraj, — ga je tolažil Ferdo. — Dobil boš drugega. Vojaškega. Pa tudi ta ti bo prišel prav, če vojaškega ne bo. Sklenili smo, da se javimo prostovoljno v vojsko. In v prostovoljce bomo šli z rdečo zastavo. Sedaj nam tega ne bodo mogli več brantiti.

Čez nekaj ur jih je vlak odpeljal proti Jesenicam.

Kakor se je Zvonetova mama razveselila sina, ko ga je zagledala, tako globoko se je razjokala, ko ga je zopet zgubila. — Plašč so mi v zaporu popolnoma pokvarili. Poglej, kakšno cunjo so napravili iz njega, — je govoril, čeprav ni več mislil nanj. Nekaj je moral govoriti, da bi se tudi njemu ne vili solze. Ljubil je mamo in najraje bi ostal pri njej. Toda klical ga je SKOJ in sledil mu je.

Tisto popoldne so se zbrali na zapuščenem telovadišču za

»Jelenom«. Ze enajst let ga niso uporabljali. Odkar je Zivkovič prepovedal Delavsko telovadno enoto. Danes pa je staro zapuščenno telovadišče zopet ozivilo. Niso se zbrali k delavskemu zborovanju. (Telovadišče je v teh letih služilo včasih za delavske šole in kulturne prireditve.) Bivši španski borec Jože Gregorčič, ki je zadnje leto, ko je pobegnil iz koncentracijskega taborišča španskih borcev v Franciji in se vrnil na Jesenice, živel polilegalno, jih je postrojil. Med skojevci, ki so se vrnili iz zapora, so bili tudi drugi mladinci in starejši ljudje. Z rdečo zastavo na čelu so odšli med prostovoljce.

Toda Jugoslavija je bila obsojena na propad. Prostovoljci so prišli samo do Most. Od kraljeve jugoslovanske vojske ni bilo tam nikogar.

— Tako ne bo šlo, sodrugi, — je dejal Gregorčič. — Jugoslavija je celo bolj gnla, kakor smo mislili. Treba bo začeti drugače, da jo zopet osvobodimo. Takrat pa jo bomo uredili brez tistih, ki so jo danes izdali in uničili. Če me hočete poslušati kot Slovenca in komunistu, poberite vse orožje in municijo, vse, kar je odvrkla kraljeva vojska in bi nam utegnilo kasneje služiti. Vse to moramo poskriti prej, preden pridejo k nam Nemci in Italijani.

Bil je četrtek, 10. aprila 1941. Jeseniški skojevci so izpolnjevali Gregorčičev ukaz. Nabrano orožje in municijo so poskrili v gozdove. Ni ga bilo veliko, a dovolj za začetek gverilskega boja, o katerem je Gregorčič že razmišljal. V petek, 11. aprila 1941, so Nemci in Italijani zasedli Jese-

nice. Dr. Albin Smajd in še nekateri meščanski politiki in voditelji so se kmalu šli poklonit novim gospodarjem, tisti dr. Albin Smajd, ki je naščuval radovoljske meščane, da so pred tremi meseci pljuvali na vkleknjene mlade kom-

muniste in jih zmerjali z rušitelji Jugoslavije. Zdaj pa je čas pokazal drugače. Komunisti Jože Gregorčič je osnoval Narodnoosvobodilni komite že dan ali dva kasneje, ko so fašisti zasedli Gorrenjsko.

Zvonetova mama je pravkar zlikala skoraj uničeni fantov plašč in ga spravila v omaro. Pomlad je bila in ne bo ga potreboval. Tudi njo je vojna potrla in ugibala je, kaj bo prinesla bodočnost. Ta pa je bila zaenkrat pogreznjena v temno negotovost. Ko se je sklonila skozi okno, je odhajala mimo močna patrolja Italijanov. Obsla jo je tesnoba. Tam v kotu med Možakljo in Karavankami pa je krvavela večerna zarja, kakor da bi jo čas napolnil s človeško krvjo.

(Z »Jesenjskih kronik«)

O ŽIVLJENJU V GRADISOVIH BARAKAH

Drugače, tovariši!

Vse dotlej, dokler ne bodo delavci sami upravljali barak in se ne bosta delavski svet ter sindikalni odbor zavzela za delavstvo, ne bo konca težav

Hladni jesenski dnevi so že sami po sebi neprijetni, še neprijetnejši pa so, če jih preživljamo pod milim nebom, na gradbišču in v barakah, kamor skozi okna, zadelana s papirjem, noč in dan silni mraz. Zato so Gradisovski delavci, ki tako žive, na jesen večkrat bolj mračni kakor vreme. Zlasti, kadar jih med delom ulovi dež in potem v mrzli sobi do štirih popoldne ali še dlje zaban delavci, kdaj bo zažarela spirala na kuhalniku, da bi si skuhali — kosilo. Če jih takrat vprašajo, kako se počutijo, začnejo preklinjati upravnika barak, kakor da je samo on kriv njihove bede. Upravnik se seveda otepa krivde in jo zvrca na delavce, češ da niso disciplinirani in redni, da ne pazijo na barake in podobno. Zaradi tega, da se večkrat skrega z njimi, pa nič ne zaleže. Ne pove pa, da se vsi prepričajo na škodo delavcev.

Ce bi imeli v barakah hišni svet, v katerem bi bili seveda delavci, bi najbrž bila kmalu vsa okna zasteklena. Upravniku barak — delavci mu pravijo bog bogova — so šipe kaj malo mar, kajti njegova okna niso brez njih. Razen tega so jih delavci, kar je res, večidel razbili z žogo in tedaj, ko so bili malo »pod gasom«, zato razbitih šip tudi iz »vzgojnih razlogov« ne namožeš z novimi. Kolikor vem, pedagogika dopušča vzgojne kazni, toda takale pa vendar ni na mestu, zlasti ker morajo delavci — radi ali neradi — škodo takoj povrniti.

Pa še nekaj o kurjavi. Vse doslej si delavci niso smeli kuriti v sobah. Upravnik se namreč boji, da bi kurivo ne pošlo že sredi zime, kakor prejšnja leta. Izgovor pa je kaj klavrn. Zaganje, s katerim kurijo peči, menda ni tako zelo drago, da bi morali delavci prezebat. Priprava sem tudi, da bi sleherni med njimi v hladnih mesecih rad odprl nekaj kovačev za žaganje. Štednja s kurivom je prav gotovo umestna, ni pa na mestu, kadar škodi delavčevemu zdravju. K sreči je Gradisovec delo na prostem tako utrdilo, da se zlepa ne prehlada, vendar s tem še ni rečeno, da morajo zdaj živeti v nezakurjenih sobah, kjer v zimskih nočeh voda zmrzne, če vso noč ne nalagajo v peč. Temu pa se upravnik upira in očita delavcem, da razmetavajo žaganje. Ne upošteva pa, da sta na vsaki postelji samo dve tenki odeji, ki bi niti največjega vročevrveča ne obvarovali pred mrazom. Ali se potem lahko zgražamo nad delavci, če skrivaj jemljejo žaganje, da bi si pomoči kurili?

Upravnik tuji jezi, da si delavci že zmeraj kuhajo na električnih kuhalnikih, čeprav jim je prepovedal in jih opozoril, da lahko zanetijo požar, ki bi v kratkem času upepelil vse naselje. Da bi jih odvrnil od kuhanja po sobah, jim je dovolil uporabljati štedilnik v bivši Gra-

Kako naj se Gradisov delavec prijetno počuti v stanovanju s tako primitivno pomanjkljivo opremo?

dvpliva v podjetju? Zaradi premajhne samozavesti delavskega sveta in sindikalnega mrtvila seveda ne moremo pričakovati, da bi se Gradisova menza pocenila, da bi barake kulturnejše opremili, odprli v naselju ambulanto, ki so jo nekdo že imeli, in nastavili higieničarja. Ker naselje nima bolničarja in higieničarja, so bolniki prepuščeni dopoldne sami sebi, popoldne pa požrtvovalnosti sotovaršev in se podgane sprehajajo med barakami, drznejše pa tudi po barakah, kjer delajo družbo stenicam...

Delavski svet je resda sklenil sezidati dva stanovanjski stavbi za delavce in ko bosta dograjeni, bo marsikateri težave konec. Toda važno je tudi, kako delavci zdaj žive, saj zdaj prav tako delajo, kakor bodo po selitvi v nova stanovanja!

Mislím, da bi kazalo izvoliti v naselju širšo upravo. Sestavljali naj bi jo delavci, ki stanujejo v barakah. Prvič zato, da bi se izognili samovolji upravnika, drugič pa, da bi delavci sami bolj pazili na red in se izognili nepotrební škodi. Morda tudi ne bi bilo napak, če bi se vsi, ki stanujejo v naselju, bolj zblížali. Upravnik se je namreč pritožil, da se delavci ne udeležujejo sindikalnih sestankov na stavbiščih. Toda kdo bi jih zaradi tega obsojal, če pa so sestanki takoj, ko nehajo delati, ko so utrujeni in lačni in si žele čimprej h kuhal-

Iz malega raste veliko

V marsikaterem stanovanju najdeš v omarah in kredencah celo vrsto stekleničk za zdravila. Gospodinjám jih je žal zavreči, češ »kdo ve, kdaj bodo še prav prišle«. Mislím, da bi kazalo te stekleničke vendarle koristno izrabiti. Zakaj bi takrat, ko nam zdravnik predpiše vtekočino za zdravilo, ne prinesli v lekarno z receptom vred tudi primerne stekleničke zanj?

Na žalost ima marsikdo so-

nikom. Razen tega delavci vedo, da marsikateri pomembni sklep ostane le na papirju. Vsekakor pa bi koristilo, če bi se delavski svet in sindikat poslej bolj zanimala za življenje v barakah, saj stanuje to okoli tri sto delavcev, samskih in poročenih, z družinami. Če bi se Gradis zgedoval po sorodnem podjetju »Tehnika«, bi v barakah kmalu zapihal drugačen veter!

Novo predpise pripravljajo

Pred kratkim je bila pri Zveznem izvršnem svetu ustanovljena komisija, ki bo proučila sedanje stanje mladinske zaščite in pripravila predloge, na podlagi katerih bo Zvezni izvršni svet izdal nove zakonske predpise.

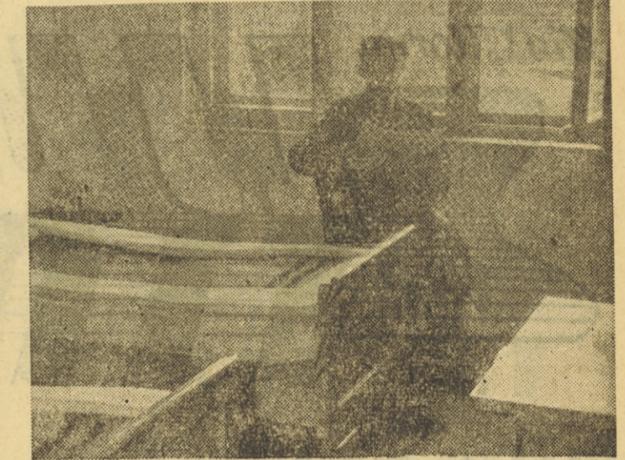
Tudi v Sloveniji je imenovana posebna komisija, ki proučuje probleme mladinske zaščite pri nas.

OB TEDNU RDEČEGA KRIŽA Organizacija prostovoljcev

Kakor vsako leto, praznujemo te dni tudi letos po vsej državi Teden Rdečega križa. V tem tednu sprejema ta organizacija oni del svojega letnega dohodka, ki ga posreduje država po svoji zakonodaji. Poštna uprava izda za ta teden posebne dodatne poštne znamke, obenem pa je predpisan tak dodatek k dodatni tarifi na vseh državnih prevoznih sredstvih. Ta znaša za vsakih 100 dinarjev vozne cene 1 din dodatka.

Taka javna in obvezna dajatev je tisto gonilo, ki silí organizacijo Rdečega križa, da neprazno polzga račun javnosti o svojem delu in uporabi svojih sredstev. Temu namenu je posvečen tudi tale sestavek, ki poskuša vsaj v kratkih črtah prikazati delovno območje te organizacije.

Za desetletnico ustanovitve Rdečega

Takole žive pa samski delavci gradbenega podjetja »Tehnika« v Ljubljani

križa, ki smo jo v letošnjem letu praznovali, je bilo v raznih časopisih in revijah objavljenih mnogo podatkov o delu te organizacije. Če bi šlo za obravnavo samih finančnih in materialnih sredstev, bi lahko kratko ugotovili, da je izdala organizacija Rdečega križa v pomoč prizadetim in v namene splošne zdravstvene kulture v devetih letih — za katera je bil obračun objavljen — tri milijarde dinarjev v denarju in posredovala nad tisoč vagonov raznega blaga, in to samo v Sloveniji.

Te številke bi se namreč sebi zadovoljevale, da si pridobi javnost merilo za to veliko snovanje. Za oceno dela organizacije je pa treba pregledati njen razčlenjeni delokrog po odeskih, v katerih se udelejuje.

Ti odeskí so v glavnem naslednji:

1. Organizacija prve pomoči v ne-zgodí ali nesreči. V ta odesk spada ustanavljanje postaj prve pomoči, Sloveniji 637. Za njihovo zanesljivo in strokovno poslovanje je treba poleg zdravnikov še celo množico izurjenih zdravstvenih delavcev. In teh je izšolala organizacija Rdečega križa: v 55-urnih tečajih za odrasle 22.499 članov in članic in v 20 do 50-urnih tečajih še 17.657 podmladkarij. Razen teh tečajev so bili še 30-dnevni internatski tečaji za višje zdravstvene osebe, ki jih je obiskovalo doslej 1989 zdravstvenih aktivistov, dalje 424 tovarniških higienikov in 114 patrolnih sester.
2. Zdravstvena prosveta in vzgoja. V ta odesk spadajo predvsem predavanja in predaji za mladinu, organizacija šolskih aktivov, higienskih koltočkov po šolah, organizacija potniških kolonij in šolskih splošnih ali samo mlečnih kuhinj. Za odrasle prireja organizacija množična predavanja, ki jih je obiskovalo letno najmanj (1950) 79.000 obiskovalcev, največ pa (1952) 282.000.

3. Borba proti jetiki (TBC). Ta odesk ima zaznamovati — kar pričajo merodajne uradne statistike — veliko navedovanje te ljudske morile. Ta odesk dejavnosti se je v tem letu še reorganiziral in imenovana je bila posebna komisija, ki bo skrbelá, da se borba proti tej bolezni izraziš in se ji pribavi še potrebna sredstva za izolacijo bolnikov in uslužbovanje rekonvalescentov.

4. Akcija za prostovoljno krvodajalstvo podpira sodobno medicino v njenem naporu, da bi imela za to učinkovito metodo zdravljenja zadostne zaloge za transfuzijo. V preteklem letu se je zbralo s sodelovanjem organizacije Rdečega križa skoraj 4 tone tega žlahtnega življenjskega soka, ki bo marsikateremu težkemu bolniku rešil življenje.

5. Asanacijska dela na podeželju vodi Rdeči križ skupno z državnimi in samoupravnimi ustanovami, predvsem s Centralnim higienskim zavodom in njegovimi teritorialnimi enotami. Na ta način so bila že do sedaj zbrana milijonska sredstva ter osredotočena za napeljava zdrave pitne vode, za preureditev greznic, stranišč in blevoiv, iz katerih so v mnogih krajih pridrale razne bolezenske klice in ogrožale ljudi in živali.

6. Poizvedbe za pogrešanimi osebami in repatriacije so olajšale mnogo trpljenja staršem in sorodnikom, ki so v vojni vihrí izgubili vsako sled za svoji. Mnogim vojnim ujetnikom, odpeljanec in begunecem ter internirancem je ta odesk Rdečega križa pripomogel ali olajšal povratek.

7. Vzdrževanje in organizacija mednarodnih stikov in še posebej organizacija mednarodne pomoči z inozemskimi Rdečimi križi in dobredelnimi ustanovami je izposlovala milijardne podpore v denarju in blagu, ki so bile podeljene našim vojnim oškodovancem in zdravstvenim ustanovam.

8. Socialno skrbstvo se prav v zadnjem času spopolnjuje v metodolno interencijo organizacije RK na to široko področje. Sem spada moralna in materialna pomoč socialno ogroženim, skrb in pomoč starim in onemoglim, vzgoja ljudstva in zlasti mladiné v duhu humanosti in vzajemne pomoči. Tako spada v ta odesk tudi akcija za seznanitev ljudstva s pravicami, ki mu jih daje pozitivna zakonodaja, dalje rediteljske pomoči osirotelim otrokom, intervencije za hitro in izdatno pomoč defektni deci, olajšanje povratka pripornikov v koristno članstvo človeške družbe, organizacijo ekip za elementarne nesreče itd.

9. Borba proti pijančevanju je najnovejša akcija, ki si za je naložil Rdeči križ, da pomaga z vsemi razpoložljivimi sredstvi olajšati in preprečiti socialno zlo, ki ga prinaša prekomerno uživanje alkohola. V svojih mladinskih odeskih pa uvaja organizacija RK popolno treznost mladiné.

To je v glavnih potezah delovni program našega Rdečega križa v mirni dobi. Če smo s tem sestavkom dosegli, da bodo ljudje, ki ob Tvedu Rdečega križa živijo za to organizacijo, vedeli, v kakšne namene gre njihov prispevek, smo dosegli svoj namen.

F. Svetek

OBZORNİK

POZABljena USTANOVA

Ko so lani proizvajalci volili svoje predstavnike v zboru proizvajalcev, so se v predvolilnih pripravah zbirali — na svoje zbornice volilcev, ki so jih sestavljali delavci in uslužbeni gospodarskih organizacij. Zato se tudi imenujejo — zbori volilcev v gospodarskih organizacijah. Takrat jejo — zbori volilcev v gospodarskih organizacijah. Takrat kandidirajo na njih so volilci-proizvajalci predlagali in izbirali svoje kandidate za zbor proizvajalcev.

Po opravljenih volitvah pa so zbori volilcev v gospodarskih organizacijah kar utonili v pozabo; nikjer se ne omenjajo, nič ni slišati, da bi jih kje sklicevali.

so zaposleni v gospodarskih organizacijah. Gre namreč za politično odgovornost, ki je neizbežna posledica ljudske suverenosti in ki jo z ureditvijo omenjenih odnosov ter oblik zasledujejo prav omenjeni zakoni.

Predvsem je to nova oblika, ki je lahko večših organizacijsko celo nekoliko zamotana. Mnoga vprašanja o organizaciji in delu teh novih zborov volilcev v gospodarskih organizacijah, ki so se pojavila istočasno z zbori proizvajalcev v vseh organih oblasti, so odprta; zakon jih ni mogel urediti, odgovor bi morala dati šele praksa. Te

pa ni bilo, kar se najbrž ne da enostavno opravičiti. Ali niso morda zaradi te pomanjkljivosti ponekod vse zborov proizvajalcev premalo življenjske, nekoliko odvojene od dejanskih problemov, s katerimi se srečujejo organi delavskega gospodarjenja?

Kdo pa bi lahko skliceval te zborove volilcev v gospodarskih organizacijah? Glede na pravilo, da lahko vsakih 100 volilcev v gospodarskih organizacijah zahteva od svojih poročanj in da sliší mnenje udeležil zbor volilcev v gospodarski organizaciji, bi lahko prav sindikalne organizacije mnogo prispevale k uveljavitvi in razvoju te oblike medsebojnih odnosov med člani zborov proizvajalcev in volilci. Zlasti pa je treba podčrtati, da dajejo omenjeni zakoni pooblastila za sklicanje teh zborov volilcev tudi predsednikom delavskih svetov oz. upravnih odborov, kjer nimajo delavskih svetov. Čeprav je res, da so predvsem izvoljeni predstavniki dolžni iskati in vzdrževati stike z volilci ne bi smeli pozabiti na svoja predstavnika. Socialistična demokracija predpostavlja aktivne državljané, ki to svojo politično dejavnost uresničujejo tudi na ta način, da kličejo medse svoje predstavnike, da z njimi ocenijo njihovo delo in delo predstavnih organov, da s njimi izmenjajo mnenja in poglede o zadevah, ki so v reševanju pri teh organih. Sindikalne organizacije so se lani mnogo prizadevale za uspešen potek predvolilnih priprav in prvih zborov volilcev v gospodarskih organizacijah. Ostati bi moglo podobnik, da bi se redno sklicevali ti zbori, s čemer bi še na ta način prispevale k razvoju in uveljavitvi zborov proizvajalcev kot predstavnih organov proizvajalcev in organov delavskega gospodarjenja.

Seveda bi lahko dajali pobudo za tako sklicevanje tudi drugi politični forumi, ljudski odbori sami, končno pa seveda člani zborov proizvajalcev.

Vsekakor nekatere kritike o delu zborov proizvajalcev in njihovih članov terjajo, da se tehtnejše prouče zlasti odnosi med člani teh zborov in samimi volilci, in med oblikami teh odnosov tudi zbori volilcev v gospodarskih organizacijah. Tembolj pa je potrebna taka proučitev sedaj, ko se razpravlja o ustanavljanju komun, ko gre tudi za nadaljnjo razširitev družbenega upravljanja. Morda je prav pozabljeno, da sistem delavskega gospodarjenja z zbori proizvajalcev nikakor ni suporan avtomatizem, ki sam po sebi izključuje vse tiste pojave, ki so značilni za sleherni državni mehanizem, temveč da je zlasti v tem sistemu treba razvijati in kreptiti predvsem aktivnost državljanov, da je za rast organov socialistične demokracije potrebna istočasna stalna politična akcija proizvajalcev ter njihovih organizacij.

potreben material. Seveda je za to nabavljanje odgovoren disciplinško, kazensko in odškodninsko. Prav tako je dolžan delavčevemu svetu na njegovo zahtevo obrazložiti izvršene nabave in nakupe in delavski svet ima pravico zaradi izvrševanja svojega gospodarskega nadržta sklepati tudi o teh nabavah; upravnik se je dolžan ravnati po teh sklepih, kajti direktor je delavčevemu svetu podrejen. Ni pa dolžan za vsak nakup predhodno iskati odobritev delavskega sveta. To bi bilo lahko celo škodljivo za nemoteno komercialno poslovanje podjetja.

Je delavski svet dolžan seznaniti delovni kolektiv s svojimi sklepi?

Nikolr ni izrecno predpisano, da mora delavski svet poročati delovnemu kolektivu. Toda z gospodarskimi podjetji gospodarijo delovni kolektivi in ti to gospodarjenje izvajajo po delavskih svetih. Iz tega sledi, da so delavski sveti za svoje dolo odgovorni delovnemu kolektivu. Zato so dolžni poročati o svojem delu kolektivu in letos so mnoga podjetja v svoja pravila vpisala kot posebno dolžnost delavskega sveta, da v določenih obdobjih polzga račun o svojem delu. Prav tako mnogi delavski sveti s posebnimi objavami seznanjajo kolektiv o sprejetih sklepih. Ta nenoredna povezanost jim namreč zagotavlja, da se ne odtuje od kolektiva, da črpajo pobudo za svoje delo neposredno iz vrst delavcev v proizvodnji, iz vrst tistih, ki jim pripada pravica gospodarjenja in v čigar imenu s podjetjem gospodarí delavski svet. Odtujitev, odtrganost od delavskega kolektiva pa lahko omogoči, da si delavski svet celo podredi nekaj birokratskih elementov v podjetju. Iz tega sledi, da sklepi organov delavskega upravljanja ne smejo biti tajni. Ne samo to, temveč, da jim prisostvuje vsak član kolektiva, seveda brez pravice odločanja in glasovanja.

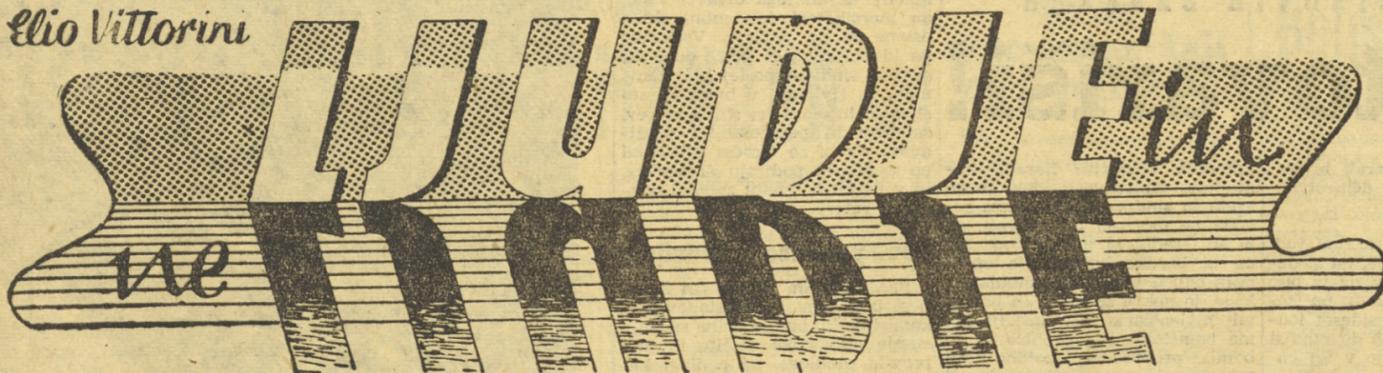
Kakšen je namen poskusne dobe, koliko časa sme trajati, kakšne so pravice delavca za čas poskusne dobe?

Zaposlitev na poskusno mora biti izrecno dogovorjena ob samem začetku tako, da delavec ve, da bo najprej preskušena njegova sposobnost. Namen take zaposlitve je namreč prav ta, da podjetje ugotovi, ali ima zaposleni potrebno, zahtevano strokovno sposobnost. Poskusna doba lahko traja največ 14 dni. Dogovor za več kot 14 dni trajajočo poskusno zaposlitev je neveljaven. Prav tako je nezakonita morebitna določba v pravilih podjetja, da traja taka zaposlitev več kot 14 dni. Med poskusno dobo lahko podjetje ali delavec vsak čas razvežeta tako zaposlitev brez kakšne posebne odpovedi. Seveda ima med tem časom delavec pravico do plače in je dolžan oprav-

Sme upravnik sam kupovati razni material brez odobritve delavskega sveta?

Direktor podjetja (upravnik) je neposredni organizator in vodja dela in delovnega prasa. Sklepa samostojno vse pogodbe in samostojno tudi nakupuje

Elio Vittorini

XLVII.

Selva se je zganila, obšla mizo in pogledala, če kipi voda.

»Upala sem, da si ti njegova žena,« je rekla. Med govorjenjem se je prekinila, pa vendar ni dopustila Berti, da bi govorila. Nadaljevala je:

»Človek mora imeti svojo ženo. Še bolj jo mora imeti, če je eden izmed naših. Srečen mora biti. Kako le more vedeti, kaj je potrebno ljudem, če ni sam srečen? Zato se tudi mi borimo. Da bi bili ljudje srečni.«

Obrnila se je in se naslonila z rokami na mizo, prav s tiste strani, kjer je sama stala.

»Ali razumeš, kaj ti pravim?«

»To je preprosto,« je odgovorila Berta.

»Zelo preprosto je,« je dejala Selva. »Človek, ki se bori za to, da bi bili ljudje srečni, mora vedeti za vse, kar je ljudem potrebno, da bi bili srečni. In ženo mora imeti. Srečen mora biti s svojo ženo.«

»Mar on nima žene?« je vprašala Berta.

Selva je ponovno pogledala, ali ne kipi voda. Mene vprašuješ? Jaz sem mislila, da si ti ... Nikoli nisem slišala, da bi imel katero.«

Prišla je tostran mize s čajnikom in dvema skodelicama.

»Ko sem te zagledala,« je rekla, »sem takoj pomislila, da bi mu ti lahko bila žena. Ti si takšna, kakršno bi si moral želeči za ženo. Toda, ali,« jo je vprašala, »verjameš v to, kar ti zdaj pripovedujem?«

»Zakaj pa ne?« je dejala Berta.

»Če bi bila mlada,« je nadaljevala Selva, »bi hotela biti jaz njegova žena. Toda jaz bi mu lahko bila samo mati. Ko pa sem videla tebe, sem takoj pomislila, da bi ti morala biti ti.«

»Tudi jaz sem starejša od njega.«

»Ali bi mu mogla biti mati? Ne bi mogla. Torej, si mu lahko samo žena.«

»Toda jaz sem že žena drugega.«

Starka Selva jo je ponovno motrila s svojim finim obrazom.

»Čudno se zdi, da lahko to ti rečeš.«

»Pa vendar morem reči.«

»In to tudi si. Ali si zares?«

»Ne vem,« je rekla Berta. »Kaj pomeni biti to? Menim, da je veliko načinov biti komu žena.«

Rekla je Selva: »Tega ne verjamem.«

»Mar meni, da si lahko samo na en način to?«

»En način je, ki je važnejši od vsega ostalega.«

»Toda važno je tudi hoteti biti dober.«

»Žena drugega si, pa čemu potem želiš biti dobra?«

»Ne vem. Morda prav zato.«

»Zato? Je bilo mar vedno zato?«

»Morda je vedno bilo zato.«

»Toda to je strašno,« je rekla Selva. »Živiš v neki hiši in da bi bila dobra, meni, da je to potem tvoja hiša?«

Berta ni odgovorila.

Je bilo mar tako, kot je rekla Selva? Hiše ni imela, ničesar ni imela, imela je samo svojo prikazen: legala je v posteljo, toda ni spala ... In da bi bila dobra, je bila mar prepričana, da ima vse? Je mar mislila, da je žena človeka zato, da bi bila dobra?

Je bilo mar tako, kot je rekla Selva?

XLVIII.

Gledali sta se in Berta se je na divanu premaknila in zazdelo se je, da se hoče dvigniti.

»Kdaj si se poročila?« jo je vprašala Selva.

»Pred desetimi leti.«

»Kdaj pa si njega spoznala?«

»Takoj po poroki.«

»Glej jo!« je vzkliznila Selva. »In on je od takrat zaljubljen vate? Ti si zaljubljena vanj od takrat?«

»Tega nisem rekla.«

»Se mar bojiš besed?«

»Ne bojim se jih, toda ni razlogov za to, da bi bil on zaljubljen vame.«

»Ni?« je dejala Selva.

»Ali pa da sem jaz vanj.«

»Ni?« je dejala Selva.

Berta se je dvignila.

»Odhajate?« jo je vprašala Selva.

»Iti moram.«

»Toda čemu si prišla?«

Berta ni odgovorila, sklonila je glavo in imela je zamišljen obraz.

»Ti si,« ji je rekla Selva, »hotela nekaj od mene? Mar nisi ničesar hotela?«

»Nič posebnega.«

»Samo da me torej vidiš?«

»To, da.«

»Čudovito! Toda vseeno si mi všeč. Čemu se izogiblješ tikanja z menoj?«

»Jaz že ne. Mar se te izogibljem tikati? Saj sem ti že rekla.«

»Seveda,« je rekla Selva.

»Zdaj pa grem zares.«

»Ali se boš vrnila?«

»Pogosto prihajam v Milano. Vrnila se bom.«

»Ti nerada govoriš veliko.«

»Všeč mi je tudi ne govoriti.«

»Jaz pa sem nasprotno klepetulja. Sem te mar vzmirla z onim, kar sem dejala?«

»Niti malo ne.«

»A vendar si prišla zaradi tega, kar ti pripovedujem.«

»Kako to?«

»Pustiva zdaj to ... Si ga mar večkrat videla, njega?«

»Nisem ga videla odkar sva bila skupaj pri tebi.«

»To je, odkdaj?«

»Pred dvema dnevi. Moral bi me poiskati, pa me ni poiskal.«

»Ah, to!« je rekla Selva.

»Kaj?« je dejala Berta.

»Tudi jaz ga nisem nič videla. Bila sem izven Milana.«

»Saj se mu ni moglo ničesar pripetiti, ali ne?«

»Ne. Ne.«

»Na svidenje, Selva!«

XLIX.

Berta je ujeta tramvaj in se s tramvajem odpravila do trga Scala. Zima je bila prav takšna kot pred dvema dnevoma; zrak lahak; sonce prav isto in sončni blišč po vseh steklih. In prav tako je lahko bil tudi on izza tramvaja na svojem kolesu.

Izstopila je in se napotila peš naprej; gledala je na vse strani, celo obračala se je, da bi videla. Sla je od Duoma* proti trgu Fontana,

* Duomo — znamenita milanska gotška katedrala (op. prev.).

šla, ne da bi vedela kam, samo da bi šla peš in videla, kako grede v bližini tramvaji s skoraj človeškim korakom. Ljudje so hodili, tisti, ki so šli v njeni smeri, so šli pospešeno in v skupinah; oni pa, ki so prihajali naproti, so bili nasprotno zbegani, pogosto so postajali in dolgo gledali nazaj.

»Se je mar kaj pripetilo?« je vprašala Berta. Bil je neki starejši gospod, h kateremu se je obrnila; gledal je nazaj in držal privzdignjeno palico, blede obraz in ves besen. Palico je držal dvignjeno v čudnem gibu, prav na oni način, kakor se je spominjala, da je nekoč videla vaške ženske, kako visoko drže vreteno, kadar predejo.

»Oh,« je odgovoril starec. »Nič posebnega.« Neki drugi mlajši človek, ki je bil z njim, je bil kakor mrtvač rumen v obraz. Tudi on je bil eden tistih, ki so prihajali od zgoraj, zastavljal se je in dolgo stal tako obrnjen, v roki pa je imel prazno torbo, ki jo je nenehno odpiral, vrtil v roki, jo iztresal in jo spet zaprl. »Točno tako,« je dejal. »Kaj je tu nenavadnega?«

Skupaj sta se ustavila, potem pa nadaljevala, eden kot da vprašuje, drugi pa kot da odgovarja, oba govoreča isto stvar.

»Kaj je nenavadnega?«

»Nič ni nenavadnega.«

Ni bilo veliko tistih, ki so šli gor. Kvečjemu eden na deset v množici, ki je šla dol, vsa razburjena po skupinah. Prav vsi pa so se — če bi se videli — čudno gibali in prav tako čudno so tudi govorili.

»Kaj je to posebnega? Jaz nisem videl ničesar nenavadnega.«

»Tudi jaz ne. Kaj sem videl posebnega? Ničesar nenavadnega nisem videl.«

»Kaj pa naj posebnega vidimo?«

Na trgu Augusto je Berta videla množico sredi ceste, ki se je pomikala med dvema pločnikoma in vsa v eno smer, vsa proti trgu Cin-

que Giornate, kjer je spomenik; toda Berta je šla po pločniku naprej. Znašla se je sama poleg zaprtih trgovin, vendar je nadaljevala pot in videla je pred seboj ljudi, kako negibno stoje s čudnimi kapami in dolgimi črnimi palicami v rokah, kakršne je videla onega dne, ko sta se na kolesu vozila z Enom 2 po Korzu Sempione. Niso stali v vrstah in tudi veliko jih ni bilo, bili so razsutji po pločniku, sonce pa je sijalo po črnih ceveh njihovih pušk, po njihovih gumbih in celo po neki točki na njihovih kapah.

Stopila je torej dol s pločnika, se pridružila množici in šla mimo tistih ljudi; in videla je tisto, kar so imeli na kapah in se je tako bleščalo na soncu. Videla je, da so imeli mrkvaške glave iz bele kovine, lobanjo z dvema prekrizanimi kostema. Toda prav tako je videla, da se je po pločniku, med temi ljudmi in onimi dalje v ozadju, vrstilo nekaj, kar je bilo podobno kupčkom cunj; nekakšni beli kupčki, nekateri spet temni, kupčki hlače, plaščev, ogrinjal; nošene obleke. Kaj je to?

Med hojo je pobliže pogledala; in videla, da iz nekaterih kupov molijo tudi čevlji.

Tudi čevlji?

Videla jih je kakor na nogah človeka, ki leži na tleh. Mar so bili tudi ljudje v onih malih kupčkih? Mar so bili tudi ljudje? Skoraj prestrašena se je ozrla v obraz množici.

»Toda ...« je rekla. Samo da bi nekaj pričela govoriti. Hotela pa bi tudi vprašati; če ni vsak od tistih kupčkov po en človek; in zakaj je tam pet kupčkov, pet ljudi; mar so bili ti ljudje prijeti in zakaj so bili prijeti in zakaj vsi leže, zakaj nihče ne sedi, nihče ne stoji, zakaj se nihče ne premika?

To bi hotela zvedeti od katerega koli iz množice, ne pa videti sama; in vendar je, nasprotno, sama videla; videla je, da so mrtvi, pet mrtvih ljudi, razporejenih po pločniku, eden od njih je imel celo kravato okoli vratu, kot da so ga ubili, ko je šel mimo po ulici; vsi ostali pa so bili v neredu, eden je bil zavrt v nekakšen namizni prt, drugi je imel plašč čez obraz, spodaj pa je bil v spodnjih hlačah in srcaji, dva pa sta bila v nočnem perilu in bosonoga.

»Toda,« je dejala, »kaj se je zgodilo?«

Zrla je v obraze okoli sebe, hotela je zvedeti, toda samo videti je mogla. Kaj so storili tem ljudem? In kdo jim je to storil? Zakaj so jim to storili?

Dvignila je pogled k nekemu od fašističnih vojakov z mrtvaško glavo sredi kape in prišlo ji je na misel, da bi vprašala njega.

Toda ničesar ni vprašala.

Celo zardela je in se potegnila globlje v množico, povsila glavo in odšla. Naglo, skoraj ne da bi se ustavila, je nadaljevala pot k spomeniku na trgu Cinque Giornate, potem pa se je vrnila nazaj. Znova je bila na trgu Fontana, na trgu Duoma, na trgu Scala in ves čas je skoraj tekla; na trgu Scala je sedla v tramvaj in kmalu zatem je bila že spet pri Selvi.

koliko izboljšali neznosne življenjske in delovne razmere črncev v Kongu, toda njihovo delovanje še ni obrodilo kakih večjih sadov. Kongu je še vedno kolonija v kateri gospodarijo posamezne kapitalistične družbe in po mli volji izkoriščajo črne delavce, še vedno je — bogata dežela revnega ljudstva.

Ploskanje

Znani italijanski režiser neorealističnih filmov Vittorio de Sica se je nedavno mudil v Parizu. Prijubljenemu gostu v čast so filmski delavci zavrteli najnovjši francoski film. Po končani predstavi de Sica navdušeno ploskal in s tem spravil filmskega režiserja v zadreg.

»Prosimo vas, kaj vam je v filmu tako zelo všeč?« je vprašal italijanskega gosta.

De Sica se je nekaj časa čvrtavil, potem pa je le odgovoril: »Odkrito povedano to, da ni moj!«

BELGIJSKI KONGO BOGATA DEŽELA REVNEGA LJUDSTVA

Nekako sredi preteklega stoletja si je Belgija prisvojila veliko pokrajino v centralni Afriki, ki je osemdesetkrat večja od Belgije. Ta pokrajina se imenuje Kongo in mi jo poznamo pod imenom Belgijski Kongo. Pravzaprav se dežela sedaj imenuje »Neodvisna država Kongo«, toda v resnici je čisto navadna kolonija ali »molzna krava« Belgije, kot jo imenujejo nekateri poznavalci življenja v tej deželi, ki se ji mora Belgija zahvaliti za ogromen del svojega bogastva.

Kongo je bogata dežela, polna različnih rud od bakra in mangana do radija in urana. Posebno zadnjega je precej in to je privabilo v deželo veliko število industrijskih družb, ki izkoriščajo bogate zaloge te važne rude in domače delavce.

V Kongu žive zamorci plemena Bantu, sudanski črnci in pigmeji. Belcev je le 50.000. Zamorci so brezpravna raja, ki mora le ubogati. Žive v strahotni revščini; boleznij jih ubijajo in lakota jih uničuje. Belci so uveljavili zakone, ki so podobni onim v Južnoafriški uniji. Črnci imajo tudi desetkrat nižje plače od belcev in veliko manj šol, stavkati ne smejo, niso socialno zavarovani, ne smejo se mešati med belce in po sončnem zahodu ne smejo zapuščati svojih rezervatov. Res se v zadnjem času belgijski socialisti trudijo, da bi ne-

gledali k temu, da bi se belgijski socialisti trudili, da bi ne-

gledali k temu, da bi se belgijski socialisti trudili, da bi ne-

gledali k temu, da bi se belgijski socialisti trudili, da bi ne-

gledali k temu, da bi se belgijski socialisti trudili, da bi ne-

gledali k temu, da bi se belgijski socialisti trudili, da bi ne-

gledali k temu, da bi se belgijski socialisti trudili, da bi ne-

gledali k temu, da bi se belgijski socialisti trudili, da bi ne-

gledali k temu, da bi se belgijski socialisti trudili, da bi ne-

gledali k temu, da bi se belgijski socialisti trudili, da bi ne-

ljati odrejena dela. Po preteku 14 dni nastane iz poskusne zaposlitve redno delovno razmerje, ki se smatra, da je nastalo s prvim dnem sklenitve pogodbe za zaposlitev na poskusno.

Zakaj morajo podjetja iskati soglasje okrajnega sindikalnega sveta? Kateri organi lahko vplivajo na pravilno ureditev delovnega razmerja?

Podjetje mora najprej dobiti primerno podano soglasje okrajnega sindikalnega sveta, kadar namerava dati odpoved poskemu, ki ima več kot 10 let zaposlitve, in ženi, vojaškemu ali delovnemu invalidu. Šele, če dobi tako soglasje, lahko odpove. Brez soglasja dana odpoved je nezakonita. Namen te ureditve je, da se čim težnje presodi utemeljenost, primernost odgovorov takim osebam, ki jih je treba šteti. — Najprej so poklicani delavski sveti, da pravilno uredijo delovna razmerja. Upravni odbori so dolžni skrbeti, da se pravilno in dosledno uporabljajo predpisi, ki urejajo ta razmerja. Inspekcija dela je nadzorni organ, ki nadzira, ali se pravilno uporabljajo ti predpisi. Okrajna in okrožna sodišča pa razsojajo delovne spore. Pa tudi Sveti za zdravstvo in socialno politiko ter zbori proizvajalcev pri okrajnih ljudskih odbora so pristojni, da s svojimi ukrepi skrbijo za urejenost delovnih razmerij na svojem območju.

Zakaj inšpekcije dela ne izrekajo kazni, kadar so delovne pravice očitno kršene?

Kazni ne izrekajo, ker za to nimajo več pooblastila. Lahko pa jih izrekajo sodniki za prekrške in celo kazenska sodišča. Toda ti organi se še niso dovolj resno lotili teh zadev.

Vprašanja in odgovori

PREJEMKI

L. P. Celje: Lani avgusta ste iz zdravstvenih razlogov zamenjali plačni sklad z lažjim delom v drugem podjetju. Prenehanje delovnega razmerja je bilo sporazumno urejeno. Ko je letos podjetje izplačevalo dokončno obračunani sklad za plače za leto 1953, vas je personalni referent odklonil, češ, da nimate pravice do udeležbe; na ponovni pisni opomin sploh niste dobili odgovora in sedaj ne veste, ali je Vaša zahteva utemeljena. — Odgovor: Vaša zahteva je utemeljena in zakonita. Lanskoletni plačni sklad se moralna podjetja razdeljevati še po določbah uredbe o delitvi sklada za plače in o zastužkih delavcev in uslužbenecv gospodarskih podjetij. V svojem 22. členu je ta uredba določala, da se udeleženi pri končni delitvi sklada za plače tudi tisti delavci in

uslužbenici, ki sicer niso več v delovnem razmerju, so pa med obračunsko dobo bili najmanj tri mesece in delovno razmerje ni prenehalo po njihovi krivdi. Iz te določbe povsem nesorno sledi, da Vas mora prejšnje podjetje upoštevati, če ste bili v preteklem letu zaposleni sedem mesecev in če je delovno razmerje prenehalo sporazumno, kar je dokaz, da ni prenehalo po Vaši krivdi. Pripomniti moramo, da »krivda« ni enako po lastni volji ali želji kot ponekod tolmačijo. Ta pravica pripada delavcu, ki izpolnjuje navedene pogoje ne glede na sklep delavskega sveta ali upravnega odbora. Sklep teh dveh organov namreč ne more spremeniti veljavnega pozitivnega predpisa. Še manj more seveda vplivati na delovno pravico »odločitev« personalnega referenta, ki nima pravi nobene pristojnosti odločati o kakršnikoli delovno-pravni zadevi, pač pa bi moral kot strokovni uslužbenec predvsem zelo dobro poznati predpise o delovnih odnosih. Seveda se čudimo tudi Vam, zakaj se vendar že niste poslužili pravne poti s tožbo na pristojno okrajno sodišče, kakor ste omenili v svojem dopisu podjetju 15. maja in kar bo verjetno edina uspešna pot za uveljavitev pravice, če izpolnjujete pogoje po cit. določbi.

R. V. Jesenje: Kdo ima pravico do »dodatka« za nočno delo? — Odgovor: Po uredbi o plačah delavcev in uslužbenecv gospodarskih podjetij se tarifne postavke povečajo za 12,5% samo za dela, ki se redno opravljajo ponoči. Po tem določilu pripada »dodatek« za nočno delo (tega »dodatka« sicer ni, ker se morajo tarifne postavke povečati za 12,5%) samo tistim, ki nočno delo redno opravljajo, ne pa tistim, ki nočna dela opravljajo v izjemnih ali od primera do primera ali v izjemnih prilikah. Toda s tem še ni rečeno, da delavski sveti v svojih tarifnih pravilnikih ne bi smeli določiti tudi drugače. Omenjena določba je samo minimalna in pomeni, da se delavcem pri takih delih niti s tarifnimi pravilniki ne sme odvzeti pravica do takega obračunavanja plače za njihovo redno nočno delo. Delavski svet lahko kvečjemu razširi krog upravičencev do plačila nočnega dela in v tarifnem pravilniku predpiše, kdo je poleg omenjenih še upravičen do obračuna svoje plače po načelih, ki veljajo za obračun nočnega dela. Če je prepis določbe tarifnega pravilnika Vašega podjetja pravilen, potem je Vaš delavski svet že razširil s to določbo krog teh upravičencev. Po tej določbi tarifnega pravilnika se za nočno delo povisa tarifna postavka tudi delavcem, ki sicer ne delajo redno ponoči, temveč so zaposleni na remontu, ki se lahko opravi samo v nočnih urah. Seveda pa se morajo sredstva za ta izplačila kriti izključno iz tistega dela dobička, ki se šteje za sklad za plače.

OTROSKI DODATKI

S. F. Boh. Bistrica: V letu 1953 je občinski ljudski odbor odzvel zaradi zamenjave zemljo, ki ste jo imeli v najemu tako, da ste ostali sploh brez zemlje. Kljub temu pa se vedno prejemale otroške dodatke v zmanjšanem znesku kot pa bi jih morali prejemanj kot koristnik brez zemlje. — Odgovor: Če ste že leta 1953 oddali zemljo, zaradi katere ste bili upravičeni le do zmanjšane zneska otroških dodatk, potem Vam pripadajo ti

DOPUST

G. A. Senovo: Priznava Vam je bilo zdraviliško zdravljenje tako, da se Vam čas tega zdravljenja šteje v letni dopust. Med tem pa ste ponovno zboleli in ko ste

O KOČEVSKI KNJIZNICI Naše najboljšje prijateljice

Knjižnico v Kočevju so ustanovili šele decembra meseca 1951. leta, vendar ima danes že skoraj 8000 knjig, večinoma poučnih in leposlovnih. In še vedno kupujejo nove ter odkupujejo stare knjige. V tej knjižnici lahko najdete vse novejšje knjižne izdaje slovenskih založb. Lahko, pravim, pravzaprav pa bi moral napisati težko, saj je v knjižnici zelo malo knjig; večinoma so med ljudmi, ki jih prav radi prebirajo.

V Kočevju je res zelo veliko zanimanja za dobro knjigo. Samo v prvi polovici letošnjega leta je prišlo za izkaznice 193 novih bralcev. In da bi knjižnica ustrela željam prebivalstva Kočevja, je v tem času kupila 714 novih knjig.

V prvih šestih mesecih letošnjega leta je kočevska knjižnica posodila 10.599 leposlovnih knjig, 195 pionirskih, 191 poučnih in 350 ostalih. Te knjige si je izposodilo 2478 odraslih in 3522 mladih ljudi. Od teh je bilo 1428 delavcev, 2440 učencev, 771 namješčenecv in 1460 upokojenecv ter gospodinj.

Prebivalci Kočevja najraje bežejo nove knjige. Včasih kar oblegajo knjižničarko in sprašujejo, kaj je z novimi deli, ki so jih napovedale slovenske knjižne založbe, pa jih te še niso izdale ali pa v Kočevje še niso prišla.

Kočevska knjižnica si je urenila tudi skromen nemški oddelček, saj je v Kočevju in okolici precej izseljencev, ki so po več let preživel v tujini.

Okrajni ljudski odbor je letos namenil za knjižnico 480.000 dinarjev in tudi prihodnje leto bo dal približno enako vsoto.

Tako veliko je zanimanje za knjige, da so sedanjí prostori knjižnice in čitalnice že pretesni in sedaj razmišljajo, kako bi urejili, da bi knjižnica in čitalnica dobila večje in primernejše prostore. Prebivalci Kočevja so zares spoznali, da so lahko knjige človekove najboljše prijateljice.

J. V.

PRED NOVO SEZONO

Poročilo tovariša Romana Albrehta za prvo sejo Glavnega odbora Zveze delavskih prosvetnih društev »Svoboda«

(Nadaljevanje.)

Druga ugotovitev pa bi bila ta, da so delavska prosvetna društva o pretežni večini opazila, da so sposobna in zrela opravljati to nemalo poslanstvo in da so v tej smeri že zakotila svoja začetna polja. Seveda ne trdim s tem, da so vsa delavska društva enako uspešno zastavila svoje začetno delo. Nasprotno, še vedno obstajajo delavska društva, ki nekako živijo bolj sama za sebe, v katerih se skuša še ohranjanje neke vrste celo-hodnosti prosvetljanje, ali pa se skuša odinjavati nanje neko žitastiho in je v njih delu torej opaziti še marsikaj, česar v delavskih društvih res ne moremo biti oveseli. Vse to je res! Toda mirno lahko trdim, da so taki primeri v absolutni manjšini, to se pravi, daleč v manjšini, in še to, da je v teh društvih veliko takih ljudi, ki prav od srca žele, da bi njihovo društvo napredovalo, pa teh sploh nimajo niso še zaneskrat znali praktično izpeljati. Važno je, da so dobro orientirana društva, ki naravnost sijajo napredujoče ne samo iz leta v leto, temveč kar iz meseca v mesec in v veliki večini, ker nam je to jamstvo, da bodo manj razvila društva imela kje iskati ozornikov.

Ce se sedaj povrnem na tistih nekaj malih, ki sem jih ugodno navedel kot pozitivne, neposredno zadovoljive in katere nam je naložil kongres »Svobode«, da jih v našem delu uporabimo gledamo na prvo stvar: kakšnih praktičnih smernic in ukrepov se nam je lotiti, da bi napopila kongresna čimbalj skrbno in vsestransko uveljavili?

Predlagam Glavnemu odboru, z željo, da predlog temeljito razmotri in prouči potrebe o njejzi sklepa in podzavne potrebne ukrepe za uresničenje svojih

Občni zbor rudarske »Svobode« v Kočevju UČITI SE MORAMO!

Triindvajsetkrat so med vojno bombardirali Kočevje, boji so divjali po mestu, rušili so in požigali, danes pa o vsem tem ni niti sledu. Kočevje je novo, svetlo mesto, mesto novih hiš, cest, spomenikov, novih tovarn, in — novih ljudi.

Nova železniška postaja bo kmalu končana in ko hodiš po novi cesti, zagledaš novo stavbo Okrajnega ljudskega odbora, nove stanovanjske hiše, ki jih gradi »Zidar«, nov hotel, kinodvorano, veličasten spomenik, kjer so nekoč ležale razvaline gradu, lesni kombinat, ki ga grade, obnovljen Šeško dom — dom kočevske »Svobode«, in po novi cesti od mestnega središča do rudnika boš prišel do novih blokov in do nove doma rudarske »Svobode«. Kamor koli človek pogleda, posod je nekaj novega. Stadion, skakalnica, kopalnice in čolnar-

na, Rinžo regulirajo... In posod bo nekaj novega: tu bolnica in stanovanjski blok, tam kemična tovarna in sodišče, velik valjni mlin in hidrocentrale na Kolpi... Ljudje, ki dandanes živje v Kočevju, so se po vojni naselili iz vseh koncev in krajev naše domovine in tudi iz tujine so prišli, izseljenci, ki jih je pred mnogimi leti beda pognala v svet. Prišli so v porušeno Kočevje in se zagrizli v delo. Obenem s Kočevjem so rasli sami; res, nekateri so omagali in se izselili, vsi, ki so ostali, pa so danes ponosni nase in na svoje delo.

In v tem novem Kočevju delujeta dve »Svobodi«: mestna in rudarska. »Svoboda« v mestu se te dni pripravila na svoj občni zbor, ki ga namerava sklicati še v tem mesecu, »Svoboda«, ki deluje na rudniku, pa je imela občni zbor pretekli petek. In o tej

»Svobodi« ter njenem občnem zboru nameravam napisati nekaj besed, skopih besed, saj bi že moral biti pisatelj in pisatelj bi moral debelo knjigo, če bi hotel verno popisati življenje in delo, uspehe in težave, misli in hotenja kočevskih rudarjev.

Člani kočevske rudarske »Svobode« so na nedavnem občnem zboru zelo resno in samokritično ocenili svoje delo. Najprej so ugotovili, da so se v minulem letu premalo zanimali za ideološke težave, za predavanja o današnjih družbenih problemih, o dolžnostih in pravicah delavcev, pa tudi za splošno izobraževalna predavanja, tečajje in krožke, ki bi jih lahko prirejali in obiskovali in ki jih — vsaj tako so ugotovili — v bodoče morajo prirejati in obiskovati. Nek svobodaš je med razpravo dejal nekako takole: »Danes imamo delavci in napredni izobraženci velike dolžnosti. Delamo v rudniku in upravljamo ga, vendar moramo priznati, da bi lahko še mnogo bolj delali in rudnik še bolj upravljali. In tudi druge dolžnosti imamo, kot delavski razred, kot mladjoči razred. In kako naj izurjujemo te dolžnosti, če jih ne poznamo dobro, če ne vemo, kaj naj vsak posameznik izmed nas stori, da bi čim bolj uveljavili delavska načela. Torej — učiti se moramo...«

Nekako tako je govoril in njegova občutja so bila občutja vseh, saj so vsi sklenili, da bo v bodoče njihov »Svoboda« žarišče nove revolucionarne delavske misli. Še o mnogih problemih, uspe-

Veno Pilon: Delavci iz predmestja, 1949. Perorisba s tušem

DVA UMETNIŠKA DOGODKA V LJUBLJANI

Umetnika - rojaka

Te dni sta nas razveselila s svojimi umetniškimi točnostjo dva primorska rojaka, ki živita sicer v tujini, vendar sta njuni srca ostala zvezi rodni grudi. To sta znani slovenski slikar Veno Pilon, ki živi v Parizu in ki razstavlja svoje grafike in risbe v Moderni galeriji, ter Anton Soler, pianist iz Buenos Airesa, ki je v soboto že tretjič nastopil v ljubljanski Filharmoniji.

Tirolskem in Galiciji, kjer so ga ujele in odpeljali v Rusijo kot vojnega ujetnika. Kakor že v srednji žol, to se je tudi v Rusiji ukvarjal s slikanjem. V Ljubljani je v predmestju sklenil, da se ji bo posvetil. Po vojni je študiral v Pragi in Firencah, po očetovi smrti pa je prevzel pekarijo in — slikal. Bil je tudi kazenski zagovornik, vodil je gradnjo hidrocentrale, ocenjeval vojno škodo in opravil posle honorarnega inšpektorja za varstvo spomenikov. 1928. leta je pred naraščajočim fašističnim nasiljem zapustil svoj rodni kraj in se naselil v Parizu. Tamkaj je v poznejših letih opustil slikanje in se posvetil umetniški fotografiji ter filmu, kjer je dosegel lepe uspehe. Po vojni je deloval kot publicist in urednik. Zanjeta leta se je lotil tudi prevajanja del slovenskih pesnikov v francoščino. V svojem tridesetletnem umetniškem udejstevanju je mnogo razstavil. Ljubljancem smo pravkar videli njegove risbe in grafike, kmalu pa bomo gledali njegova olja in spoznali esno veličino našega rojaka, slikarja Vena Pilona.

Veno Pilon razstavlja 150 risb in grafik iz različnih obdobij svojega umetniškega ustvarjanja, od portreta pokojnega Otona Zupančiča, ki ga je narisal 1919. leta v Ljubljani, do perorisb »Obiski iz domovine«, ki jih je risal letos v Parizu. V teh svojih delih je Veno Pilon ostal zvest matemu človeku, ki lačen, bos in nezaposlen tava ob obalah Seine, kakor tudi onemu, ki živi na dnu v beznočah. Slikarjevo srce je vedno iskreno čutilo z njim in to iskrenost vidimo in čutimo v njegovih delih.

Veno Pilon je zagledal luč sveta v Ajdovščini na Gorškem 1896. leta. Solal se je v Gorici, kjer je maturiral tik pred prvo svetovno vojno. Med vojno ga najdemo v bojih na Krnu,

Pianista Antona Solerja sem našel v tajništvu ljubljanske Filharmonije, po koncertu, ki ga je priredil v našem mestnem koncertnem salonu. Že po sliki, ki jo je posvetil našim bralcem, vidimo, da je to mlad umetnik, saj mu je komaj 24 let. Čista primorska govornica go izdaja, da je doma s Primorskega. Res, rojen je bil v Biljah pri Gorici. Devet let je bil star, ko je prvič nastopil. Svoje ljubceval do glasbe je podoben, ko očetu, ki se je kot amater veliko ukvarjal z glasbo in mu je bil prvi učitelj. Izpite je uspešno položil na konservatoriju v Trstu. Zaradi takratnih težavnih razmer na Primorskem se je s starši izselil v Argentino, kjer je nadaljeval svoj študij in ga končal 1931. leta. Kljub težavnim razmeram v tujini (niti lastnega klavirja ni imel) je uspel s svojo vztrajnostjo in s pomočjo dobrih prijateljev. Žel je že obilo priznanja in si v Buenos Airesu celo osvojil zlato medaljo.

Anton Soler nastopa pri prireditvah Slovenskega podpornega društva v Buenos Airesu ter vsako nedeljo v slovenski radijski oddaji. Prireja tudi samostojne koncerte s simfoničnimi orkestri v raznih večjih argentinskih mestih. Letošnje poletje je v velikem uspehom nastopil na dubrovniškem festivalu. Priredil je tudi samostojni koncert v Novi Gorici in ves izkupiček daroval za gradnjo kulturnega doma. Sedaj je že tretjič nastopil v Ljubljani, v oktobru pa je gostoval v Celju in Mariboru. Te dni bo nastopil tudi v Beogradu. Vsi mi želimo, da bi v svojem življenju dosegel še veliko uspehov in tako vedno zastopal svojo svobodno domovino. Mavil

Letni obračun »Svobode« v Bohinjski Bistrici BOGATA ŽETEV

Ko sva pred dnevi s tajnikom Zveze »Svobode« Romanom Albrehtom prisostvovala prvemu občnemu zboru šele letos ustanovljene »Svobode« v Bohinjski Bistrici, sem se nehoče spomnil nedavnega zasedanja Glavnega odbora »Svobode« v Mariboru. Pravzaprav sem se spomnil fitega dela razprave, kjer so nekateri posamezniki zaskrbljeno modrovali, da naš delavski razred kulturno ni napredoval in celo trdili, da delavski razred ni kulturn, saj ne obiskuje raznih umetniških razstav, gledališč itd. Tu, na tem občnem zboru, pa sem spoznal, da ti modrijani kaj malo poznajo vsestransko kulturno prizadevnost in ustvarjalnost, ki veje v naših delavskih društvih.

Kaj bi dejali bohinjski svobodaši o tej zaskrbljenosti in doumu o sposobnosti prosvetnega ustvarjanja delovnih ljudi, ki so vendar dokazali, da so sposobni v svojem kraju razgibati slehernega prebivalca in ga navdušiti za delo v svojem delavskem društvu? Smelo trdim, da je svobodaška misel in hotenje za izobraževanjem tako prodrlo med vse te ljudi in jih tolikanj prevzelo in razgibalo, da so postali žarišče

kulturnega življenja v bližnji in daljni okolici.

Res, ni jim bilo poslano z rožicami. Trdo so delali, da so postali zmagovalci šestmesečnega tekmovanja, ki ga je spomladi razpisal Okrajni sindikatski svet radovljiškega okraja in prejeli zaslužno nagrado. Kaj je sililo na primer peve in igralce, da so pozimi iz ure oddaljenih vasi gazili meter visok sneg, da so prišli k pevskim in igralskim vajam? In vse neštete člane osmih društvenih sekcij, ki so v majhni, borni doranici, kjer je skozi preperelo streho pronicala dež, igrali, se učili in izobraževali? In bohinjske učiteljice ter profesorje, da so skupno z delavci in kmeti igrali, peli, da so v poznih večernih urah učili staro in mlado angleškega in nemškega jezika? In če pridenem najvažnejši! Ljudska univerza je vse leto prirejala tedenska predavanja, ki so našla vedno mnogo pozornih poslušalcev. Ob predavanjih o razvoju industrializacije, tehničnih pridobitvah doma in po svetu, modernem kmetijskem gospodarjenju, pridobitvah medicinske znanosti, razvoju slovenske književnosti in umetnosti itd. se je tamkajšnje prebivalstvo mnogo naučilo. Pro-

soetni delavci bohinjske »Svobode« pa so predavali tudi ljudem v oseh okoliških vaseh in krajih. 230 ljudi je dvakrat tedensko obiskovalo ideološki študijski krožek. Razpravljali so o političnem razvoju, o verskih vprašanjih, o kulturni rasti, razvoju in boju delavskega razreda, o narodno-osebodobilni borbi, o socialistični graditvi itd. Na debatnih večerih so obravnavali delavsko gibanje v Sloveniji, razredni boj, izvor krščanstva, nastanek in razvoj krščanskih praznovanj, borbo naše Partije itd. K takemu vsestranskemu delu jih žene želja po napredku, kajti zavedajo se, da čas, v katerem živimo, nujno terja izobraževanje, razgledane ljudi.

Veliki so njihovi načrti za prihodnje leto. Ustanovili bodo tudi delavsko večerno šolo in pribavili še več poslušalcev. In ko sem se ozrl v pozni večerni uri po teh ljudeh, sem videl same sijoče delavske obraze. Da se bodo igrali, peli, brali in se izobraževali. V ta prelepi kotiček naše zemlje, o katerem pravijo Bohinjeci, da je na leto 15 mesecev zime, bo po zaslugi njihove »Svobode« nezadržno tudi v bodoče prodiral nov socialistični duh. In kljub mrazu bo Bohinjcem toplo pri srcu.

kazalo razmišljati o tem, da bi se v tej smeri razvijala univerze, ki so nastale v okvirju »Svobode«. Toda proti postoj bi bil, da so to organizirane ustanove, in da se predstavijo javnosti z določenim programom, s katerim tudi zasledujejo določene smote.

Smotno organizirano izobraževalno delo pa si je nemogoče predstavljati brez knjige. Stanje na našem knjižnem trgu nam danes govori o tem, da se kupi razmeroma malo knjig. Kot glavni argumenti, ki jih za tako stanje na knjižnem trgu navajajo posamezniki, je disoka cena knjig in razmeroma nizka življenjska raven delovnih ljudi. Kakor koli sta ta dva argumenta zelo resna in ju ne kaže v nobenem pogledu podcenjevati, pa vendar res, da ne pomenita gordijskega voza, ki bi bil tako zamotan, da zaradi njega ne bi mogel delovni človek priti do knjige. Mi imamo veliko število delavskih knjižnic in sploh javnih knjižnic, ki jih imajo v svojem okvirju delavska društva. Nekateri izmed teh knjižnic se lepo razvijajo, druge pa so nekak pastorek društvu. Tak odnosi do knjižnice nekateri tovariši, ki delajo v društvih, opravljajo s tem, da knjižnico mnogo stane in da ne dobi dotacije. Nobena prosvetna dejavnost ni suho ekonomsko rentabilna. To je znano vsakemu društvonemu delavcu. Vsa društva dobivajo pomoč za svojo prosvetno dejavnost. Brez take pomoči bi sploh ne mogla delovati. Vsaj zaneskrat si je tako delovanje nemogoče predstavljati. Toda pojavi se vprašanje, kako se uporabijo sredstva, s katerimi društva razpolagajo, po kakšnem prtem redu jih društva uporabljajo. Pri tem menim, da smo marsikdaj mačehovski o odnosu do knjižnice, saj o mnogih društvih dajemo prednost raje drugim sekcijam, očasih tudi zato, ker so vsaj malo »rentabilne«, ker prinašajo vsaj nekaj dohodka, ki je to primer druških društev, raznih orkestru in podobno. Vem za primer, da so avlavska društva porabila po nekaj stoščakov za ureditev dooran, nabavo glasbil itd., kar nam je nujno potrebno, če hočemo razvijati dejavnost omenjenih sekcij, ko so istočasno knjižnici dala le sredstva za nabavo komaj nekaj knjig. Za to nesorazmerje. To nesorazmerje pa nastaja zaradi nepravilnega uradnotenja pomena knjižnice. Kakor koli nam knjižnica ne daje teh vidnih zunanjih kulturnih manifestacij, ki so prireditve itd., pa je prav knjiž-

nica tista, ki lahko s svojo dejavnostjo najgloblje seže v najintimnejše prosvetljanje vsakega posameznega delovnega človeka. Pridobiti človeka za to, da postane prijatelj knjige, doseči to, da se od nje ni poslovil tedaj, ko se je poslovil od šolskih klopi. To je veličansko poslanstvo, ki večkrat presega na videz očje kulturne uspehe, ki jih dosegamo s prireditvami. S temi trditvami ne maram v ničemer podcenjevati velikega pomena ostalih oblik prosvetnega delovanja. Hočem le naglasiti, da nam je knjižnica matična luka solidnega, preudarnega prosvetnega delovanja. Zato menim, da bi moral biti v knjižnici celo sedež, središče izobraževalnih sekcij in da se moramo čimprej krepljivo lotiti dela, da poleg knjižnice uredimo tudi čitalnico, ki je njen neločljivi sestavni del.

Kakor koli je knjižnica najpomembnejša ustanova, ki mora zblíževati delovnega človeka s knjigo ter mu je nehalno posredovati, vendar mislim, da bi bilo enostransko misliti, da smo opravili vse svoje delo pri zblíževanju delovnih ljudi s knjigo, če imamo knjižnico. Moji sodbi gre za nekaj več. Gre za to, da bi sleherni delovni človek postal prijatelj knjige, da bi v sleherni delavski hiši našla ta ali ona napredna knjižnica dobrih prijateljev. Javno je, da je naša življenjska raven še zelo nizka, da nam za življenje neobhodno nujni predmeti vzmajejo dober del naših dohodkov. Zato si lahko obetamo, da bodo šele v postopnem izboljšanem življenjske ravnzi začeli gazematvi resnejše mesto v strukturi naših izdatkov tudi izdatki za kulturne potrebe, med katerimi ne bodo na poslednjem mestu izdatki za nakup knjig. Toda ali bi bilo prav, da bi čakali na tako ugodne življenjske pogoje? Taki ugodni življenjski pogoji namreč ne bodo prišli sami po sebi. Uresničiti jih moramo sami s svojim delom. Delo pa od nas terja vedno več prosvetljenosti, razgledanosti. Zato menim, da bi kljub za kulturne izdatke neugodni življenjski ravnzi moral vsak med nami letno žrtvovati vsaj za eno knjigo. Ta misel je temeljito utemeljena, ker omo, da vendar tudi o tej pogojih je dober del delovnih ljudi ne uporablja svojih zaslužkov izključno samo za nakup tistih predmetov, ki so nujno potrebni za zadržo oten življenjskega minimuma. Vsekakor bi bilo pametno, da bi s temi sredstvi kupili kakšno knjigo. Menim, da bi bilo

posnem nepretrano, če trdim, da bi razen delavcev z najnižnjimi zaslužki lahko tudi v današnjih posojih delovni človek kupil vsaj eno knjigo letno. Pri tem ne mislim samo na finančni učinek, ki bi se na ta način pokazal na knjižnem trgu, ampak imam pred očmi predosem intimni odnos med delovnim človekom in knjigo, ki bi postal mnogo globlji in mnogo pristnejši tedaj, ko bi posameznik žrtvoval za knjižico ljudi del svojih gmočnih sredstev, ki bi si jih v marsikaterem primeru moral celo prigrizati. Ko govorimo torej o intimnem odnosu med delovnim človekom in knjigo seveda o našem delovskem gibanju ni nič novega. Vsem nam je znano, da v predrevolucijski dobi in celo v času oboroženega spopada z nasprotniki delovnega ljudstva ogromen del delovnih ljudi ni varčeval s sredstvi za nakup napredne knjige. Toda tudi tedaj si je bilo treba ta sredstva prigrizati. Ko govorimo torej o intimnem odnosu med delovnim človekom in knjigo, govorimo pravzaprav o negovanju visoke in plenteitve kulturne tradicije, ki je bila poleg drugih činiteljev eden izmed pogojev za uspešno izvojevanje vojnega obračuna s sodražniki delovnih ljudi. Toliko bolj pa nam je negovanje te kulturne tradicije potrebno danes, ko je dejanski napredek družbe in izvojevanje vseh tistih lepih idealov, ki so postali gibala oboroženega spopada, odvisno o veliki meri od duhovnega razvoja in napredka delovnih ljudi. Na koncu vseh koncev bodo tudi knjižnice imele več in vsestnejših obiskovalcev, če bodo ljudje tudi sami hlepeči po knjigi. Smatram zato, da bi ne bilo napučno, če bi v naših delavskih društvih izbrali posebne zauspne, ki bi jim naložili skrb za to, da propagirajo posamezne napredne knjige med ljudmi v svojem okolju in da jih tudi pridobe za to, da jih kupijo.

Dosedajni programi predavanj, ki so rama sami s svojim delom. Delo pa od nas terja vedno več prosvetljenosti, razgledanosti. Zato menim, da bi kljub za kulturne izdatke neugodni življenjski ravnzi moral vsak med nami letno žrtvovati vsaj za eno knjigo. Ta misel je temeljito utemeljena, ker omo, da vendar tudi o tej pogojih je dober del delovnih ljudi ne uporablja svojih zaslužkov izključno samo za nakup tistih predmetov, ki so nujno potrebni za zadržo oten življenjskega minimuma. Vsekakor bi bilo pametno, da bi s temi sredstvi kupili kakšno knjigo. Menim, da bi bilo

(nadaljevanje prihodnjt)

OB VOLITVAH V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE

BREZBRIZNOST VOLIVCEV

Volili so 37 senatorjev, 432 članov kongresa in 34 guvernerjev. — Medsebojno obtoževanje kandidatov. — »Pasja« zadeva. — Tekme nojev, parade puranov in papirnat klubok. — Slabo zanimanje za volitve

V torko so šli ameriški volivci na volišče, da bi oddali svoj glas za demokratske ali republikanske kandidata. Volili so 432 članov kongresa, ki šteje sicer 435 članov, toda v državi Maine se že septembra izvolili tri republikance. Za 432 mest so potegovali 850 kandidatov, in to 432 demokratov, 334 republikancev ter 64 članov raznih strank posameznih držav. Za 37 mest v senatu se je potegovalo 85 kandidatov, za 34 guvernerskih pa 76. Doslej je bilo v kongresu 219 republikancev, 215 demokratov in en neodvisen, med guvernerji pa 29 republikancev in 19 demokratov.

Volilna kampanja je bila povsem ameriška. Kandidati so si na vse moč prizadevali, da bi opozorili volivce nase. Zlasti veliko so izdali za televizijske oddaje, ki so prenašale govore in doberikanje kandidatov volivcem. Pririleži so tekme nojev, parade puranov, neki kandidati si je celo napravili klubok iz papirja, nanj pa ohesil velik balon. Kljub vsemu pa se državljanji za volitve niso dosti zanimali. V New Yorku je bil primer se že vpisalo v volilne spiske 1950. leta 5.627.642 ljudi, letos pa le 2.465.038. Spraševali so se, čemu takšna brezbriznost volivcev.

DRUGAČNI GLASOVI IZ SOVJETSKE ZVEZE

OBRNILO SE JE

Ukinili so informbirojevsko radijsko postajo »Svobodna Jugoslavija«. — »Jugoslovanski partizani niso bili samo vodniki po planinskih poteh, marveč so se pogostokrat tudi borili proti fašističnim zavojevalcem.« — »Pravda« piše o »hrabrih Titovih partizanih«

Iz Sovjetske zveze piha zadnje čase precej drugačen veter kot doslej. Vedno več je dokazov, da si prizadevajo, da bi normalizirali odnose z Jugoslavijo. Tako so pred kratkim ukinili radijsko postajo »Svobodna Jugoslavija«, ker je Jugoslavija ostala svobodna, kljub žvepu in ognju, ki ga je ta radijska postaja bruhala na nase.

Ob deseti obletnici osvoboditve Beograda pa so se kar močno razpisali. Nekateri še niso čisto razumeli »nove partijske linije«, kot na primer Gaskarov, ki je napisal članek za moskovski radio. Tako je med drugim zapisal: »Napredujoči sovjetski armadi so veliko pomagali jugoslovanski partizani in prebivalstvo. Oni niso bili samo vodniki po planinah, marveč so pogostokrat sodelovali v vojnih operacijah proti fašističnim zavojevalcem.« Torej so se partizani včasih le borili proti fašistom. »Pravda« je bolj ana liniji. Ob isti priložnosti je objavila cele tri stolpe dolge članke, v katerem piše o »slavni jugoslovanski armadi« in »junaštvu Titovih partizanov«. Povsod, kjer govori o sodelovanju sovjetske in naše armade, postavi našo armado na prvo mesto.

Časi se spreminjajo, saj je bil že kas. In prav je tako, saj si mi le želimo miru in sodelovanja. Na naših mejah je

IZ IRAKA

Brez političnih strank

Iraški notranji minister te dni ni dovolil delovanja nacionalni demokratski stranki, ki so jo prepovedali pred dobrim mesecem. Ker je predsednik vlade Nuri Said avgusta razpustil svojo stranko, je Irak danes brez političnih strank.

precej vseno, kdo bo zmagal, saj volilnih obljub nobeni ne drže. Republikanci so obljubljali, da bodo ukinili ali vsaj spremenili nekatera določila zločinskega protidelavskega Taft-Hartleyevega zakona, da bodo zmanjšali brezposelnost — pa od vsega ni bilo nič. Izjavljajo pa, da se je povprečna starost Amerikancev podaljšala, da so v zadnjih sto letih za nekaj centimetrov višji in da je to — zasluga republikancev.

sedaj mir in sovražnika ni več. Bolj se bomo lahko posvetili mirni graditvi, kar je le nam v prid.

S POLJSKE

»LAŽNO OBTOŽENI«

Varšavski radio je sporočil, da so spustili in rehabilitirali nekaj ljudi, ki so jih zadnje čase neupravičeno zaprli na osnovi lažnih ovad. Pravi, da je policija odkrila veliko takih ovad in da bodo oblasti proti tistim, ki so dajali lažne podatke, ostro postopale.

FINSKA IMA NOVO VLADO

Razplet krize

Točke, realne mezde in življenjska raven. — Ponesrečen poizkus Törnrena. — Ultimatum sindikalne zveze. — Sporazum med socialdemokrati in agrarci

Po marčnih volitvah na Finskem pet tednov niso mogli sestaviti vlade. Odnos sil med najmočnejšimi strankami je ostal nespremenjen. Socialdemokrati so dobili en mandat več (54), agrarci dva (59), komunisti so dobili toliko kot prej (43), konservativci so izgubili 4 (24), finska narodna stranka je dobila 3 (33), švedska je pa dva izgubila (18) v oklepaških volitvah 1954. Do volitev je prišlo, ko je vodja agrarcev Kekkonen sestavil listo vlado z izrazito reakcionarnim programom. Zahteval je znižanje mezd za desetino, ukinitve otroških doklad, predložil tak državni proračun, da so socialdemokrati takoj stopili v odkrito opozicijo, saj je nameraval ukiniti celo četrti razred v osnovnih šolah. Razprava o proračunu je zapletila

IZ PERZIJE

SMRTNE OBSODBE

Zadnje čase prihajajo iz Perzije skoraj vsak dan poročila o smrtnih obsodbah častnikov. Vojno sodišče je pred kratkim spet obsodilo na smrt štiri častnike zaradi »veležajde«. Dan kasneje so obsodili na smrt pet avijacijskih, dva pa na dosmrtno ječo. Poročajo, da so zaprli še skupino 20 častnikov perzijske vojske. Doslej so usmrtili že 33 častnikov, na dosmrtno ječo je bilo obsojenih 10, zaprtih pa je 160.

Takole se je veselilo egiptiško ljudstvo, ko je zvedelo, da so revolucionarni oficirji prevzeli oblast. Podobno so pozdravili sklep Naserjeve vlade o razpustitvi nazadnjaških organizacij »Muslimanskih bratov«.

SE ENA ZMAGA AVSTRIJSKIH SOCIALISTOV

60 MANDATOV VEČ

Na volitvah v delavske zbornice so dobili socialisti 60 mandatov več kot doslej. — Volivci zapuščajo pronacistično Zvezo neodvisnih

Po končnih rezultatih volitev v delavske zbornice na Avstrijskem so dobili največ glasov kandidati Socialistične stranke. Zlasti velik je uspeh socialistov na Gornjem Avstrijskem, kjer so dobili socialisti 16 odstotkov več glasov kot na zadnjih volitvah leta 1949.

V delavskih zbornicah je po teh volitvah 571 socialistov, 138 predstavnikov Ljudske stranke, 58 članov reformirane Komunistične partije, 24 neodvisnih ter 18 predstavnikov pronacistične Zveze neodvisnih. Socialisti so potemtakem dobili 60 mandatov več, ključna Ljudska stranka 18, reformirane Komunistične partije 2, medtem ko je Zveza neodvisnih doživela strahoten poraz, saj je izgubila 99 mandatov.

KAKO VELIKA JE ČLOVEŠKA NEVEDNOST

BOŽJI ODPOSLANCI

prodajajo sedeže v nebesih

V Italiji so vatikanski božji služabniki nekatero ljudi tako vzgojili, da nasedejo največjim neumnim stlim.

Zgodilo se je, da je skupina prvarantov prišla na misel, da bi obogatela na račun take ljudske lahkovernosti. Izdajali so se za »božje služabnike«, ki jih je sam bog poslal na zemljo, da »spreobrnejo grešne svet«. Seveda pa vsak grešnik ne more priti v nebesa. Če hoče po smrti uživati nebesko slavo, se mora na zemlji pokoriti in — plačati. Pa so prvaranti precej ljudi, da so kupili sedež v nebesih, za drag denar seveda. Cena je bila različna, stajala so bila bolj poceni, v parterju in na balkonu dražja, v loži pa močno bolj soljena. Na limanice so ti »božji služabniki« dobili precej nevernih kupcev, spravili pa so se tudi na nekoga, ki je prišel iz Amerike precej težko denarico. Osušili so ga do zadnjega, kajti kož je hotel za gotovo priti v nebesa.

No, »božji služabniki«, so si zaslužili »nebesa« za rešetkami; lahkoverni ljudje, ki so jim nasleli, se bodo morali za sedež v nebesih pač obrihati pod nosom.

VSE BO ČRNO

Siamska vlada je sklenila, da bo odsljed namesto rdečega črn državni grb

Še nekaj zakonov iz delavske zakonodaje. Ta razglas sindikatov je prišel ob pravem času, saj dela finska izvozna industrija s polno zmogljivostjo in pogoji na svetovnem tržišču za prodajo finskega blaga so zelo povoljni. Končno so se le sporazumeli in Kekkonen je sestavil vlado 7 socialdemokratov (vsa gospodarska ministrstva), vojno in notranje ministrstvo) 6 agrarcev ter 1 eksperta.

Izdelali so program 19 točk (znižanje cen poljedelskim proizvodom, znižanje prometnega davka na tekstilno blago, prehranske proizvode itd.). S tem so znižali indeks življenjskih stroškov na 98 točk in stvar je bila rešena. Res ima vlada le 7 glasov večine v parlamentu, upajo pa, da bodo njen gospodarski program podprli še nekateri poslanci iz drugih strank.

Siam je dežela jugovzhodne Azije, edina, kjer je ameriški vpliv tako močan, da delajo tam pravzaprav le to, kar naroče v Washingtonu. Seveda je tako kot v ZDA, komunizem »svobodna« dežele številka 14. Preganjajo vse, vsakogar, ki kolikaj diši po naprednem duhu. Sedaj je na vrsti rdeča barva.

Vlada je te dni izdala dekret, s katerim je zamenjala rdečo barvo v grbu s črno. Odsljed bo vse črno. Črna bo rdeča bodo ministrska pisma in pečatni rdeče opeko s streh bodo bržčas zamenjali z zeleno, drevesa z rdečim listjem bodo izruvali, ženam in dekletom bodo prepovedali uporabljati rdeče lila in ustnice — tudi to bo odsljed najbrž same črne — kot je črna bodočnost Siamu.

Sicer se pa niso dosti zmotili. Če so mislili na monarhistično barvo — potem je črna prava, samo napredni ideji in želji siamskega ljudstva po svobodi in neodvisnosti s tem ne bodo pregnali.

OB STAVKI ANGLEŠKIH PRISTANIŠKIH DELAVCEV

PREPIR MED LABURISTI

Izvršni odbor laburistične stranke napada »Tribune«, glasilo Bevvanove skupine. — Prekršili so »gentlemanski« sporazum.

Stavka v Angliji je končana. Delodajalci so sprejeli načelo, da se na nadurno delo ne sme nikogar siliti. V razrednem spopadu pa se vedno pokaže, kaj je »pšavega« in kaj je združevanje.

Pretekli teden se je sestel izvršni odbor angleške laburistične stranke in ostro grajal redakcijo lista »Tribune«, glasilo levega (Bevvanovega) krila stranke. Ta list je namreč napadel Arthurja Deakina, generalnega sekretarja Trade uniona transportnih delavcev, da dela proti interesom

stavkajočih pristaniških delavcev. Izvršni odbor obita piscom, da se ne kršijo strankino disciplino, ker so v listu napadli člana laburistične stranke in da hočejo preprečiti sporazum o zaključitvi stavke.

Grajanje laburisti pa so zavrnili odločbo izvršnega odbora in »Tribune« je objavila vno članek, v katerem so napadli izvršni odbor, češ da izvršni odbor nima pravice, da bi članom laburistične stranke zavezoval, da ne bi povzdignili tega, kar ni silijo o delu drugih članov te stranke.

Malaja: Ne omeševanje vzhodnih velesil, ampak velika revščina je povzročila upor malajskega ljudstva proti kolonialnim zatiralcem.

OKNO V SVET

BENO ZUPANCIC:

SREČANJA s kraji in ljudmi

Aleksandrija, 10. avgusta.

Zbudil sem se že navezgodaj in se povzpela na gornjo palubo, da bi si ogledal mesto v jutranjem soncu. Paluba je mokra, kakor je mokra vsa ladja. To je nočna vlaga, ki v teh krajih opravlja dolžnosti dežja.

Skoraj mrak je še. Mesto še spi. Nad njim se razstirajo sivkaste jutranje meglice. Morje je sivo in motno. Obrisi ladij v tem velikanskem pristanišču, razdeljenem v nešteto majhnih pristanov, se s svojimi dimniki in jambori lučijo iz to sivine kakor grozde prikazni. Nekje daleč se zateglo in turbošno oglašajo parniki. Najbrž čaka pilota, da ga popelje v luko.

Dan, ki se odločno riše na vzhodnem obzorju, je posebril vodo. Mastni madeži okoli ladje se že mavrično spreminjajo. Naša ladja se ogleduje v vodi kakor nečimrna nevesta. Njene oblike se v tem motnem ogledalu spreminjajo, premikajo, pretapljajo, in njena svetlotna barva je v njem srebrnosiva. Voda ravno toliko valovi, da ni popolnoma mirna, in to valovanje je podobno pregibanju mišice pod leopardovim kožuhom: površina se samo napenja ali plahni, nikoli pa se ne razdeli. Tako valovi gosto olje. Tudi ladja se morebiti za spoznanje guga sem in tja, čeravno je precej trdno pristonjena ob pomol.

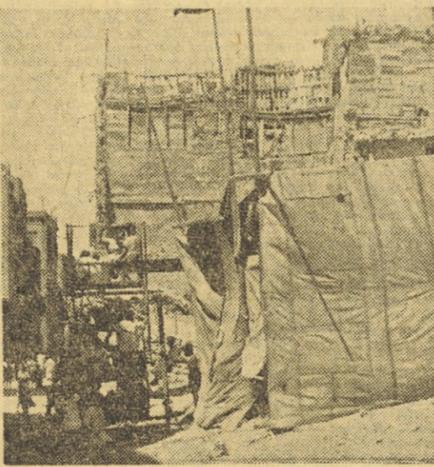
Mesto je že vse zaspano. Tam čez, na oni strani pristanišča, dremlje v vrtovih, ki so imeli še pred leti tri sto vrtnarjev, Farukov dvorec, fantastična pravljica iz našega stoletja. Potem so tam še pristanišča, pristaniške zgradbe, dolgočasne kakor kasarne in spet skladišča za bombaž in med njimi se je kakor ponevedoma izgnbila mošeja, namenjena pristaniškim delavcem. Od nekje je slišati cvilenje tramvaja, gotovo na kakem voglu, podobno klicu izgubljene ptice. In zadaj za to prvo kuliso so norazločno zmotne mesta, ki ne pozna vzpetin, kakor je kairska Citadela ali pariški Montmartre. Zato ga tudi z ladje, ki pripluje, ne moreš ne videti ne spoznati, dokler ne stopiš na njegova prva tla.

S spodnje palube slišim počasni, enakomerni korak policista, ki ladjo straži. Ze vera! sem si ga ogledoval in nikakor nisem mogel določiti, ali je njegova puška iz prejšnjega ali iz našega stoletja. Policist je ves v belem: v beih hlačah in v beli mornarski bluzi z neznanjskim ovratnikom. Ta bluzja je središče vsa nepeta, kajti za njo ima policist vse svoje potrebščine: beležnico, svinčnik, robc, tobaknico, ščetko in še kaj. Poslušam ga, kako hodi ravno pod menoj, in si predstavljam njegov mračni obraz: to je obraz Egiptčana, ki se mu pretaka po žilah precejšnje delož črnske krvi. Nekoliko debele ustnice so ravno tako temno kakor

polit in lasje, na katerih sedi rdeč fes, so čisto drobno skodrani. Njegove rjave oči so nekoliko otožne, nezaupljive in včasih začudene. Sklonim se čez ograjo in jutranja sapica mi pihlja v obraz. Prinaša vonj po vodi in katranu, po kanalih, po soli in po ribah.

Tedaj začetim, da se je stražar ustavil. Nekaj je zaropotalo. Potem znova zaslišim njegov korak, dvigni most ali »scala reale«, kakor mu pravijo po šhrvaško mornarji, se zaguga. Na njem zagledam policista, kako se s počasnimi, previdnimi koraki spušča na kopno. Ampak možak je brez puške. Gledam ga in se potuhnem, da me ne bi opazil. Ozrem se na vzhod — zdaj zdaj se bo dvignilo sonce, in spet v pristan, na sivo betonsko ploščad pred skladišči za bombaž.

Policist se je napolil proti skladiščem in se ustavil

»Arabska« ulica v Aleksandriji

v kotu med dvema kriloma zgradb. Iz nedrja je vzel robc, ga lepo pogrnul, sedel in se začel sezuvati. Ko se je sezul, je potegnil iz nedrja še steklenico vode in si jo začel previdno polivati po prstih na nogah. Nato si je prste obrišal, vstal, pokleknil na robc in se, obrnjen proti vzhodu, začel metati po tleh.

Nagnil sem se čez ograjo, nalašč zakašljaj in krenil po stopnicah navzdol. Toda policist se ni niti ozrl. Puška je bila pristonjena pri vratih, ki vodijo na dvigni most, vsa črna, namazana in osamela.

Vrnil sem se gor in se spet zagledal na pristanišče. Sonce se je že dvignilo, hitro, brez obotavljanja, in sive meglice nad morjem so začarale kakor na podobah impresionistov.

Nekje je zazvonil ladijski zvonec, nekje je zapela sirena, živo in visoko, mimno je zropotal motorni tolin in razbil valovo, tako da se je podoba naše ladje v njej do kraja zmajčila.

Tako sem stal četrt ure in še kaj, ko je policist še vedno molil. Navsezadnje je le prenehal, se obul in se počasi vrnil na ladjo. Spet sem slišal njegov trdi, enakomerni korak.

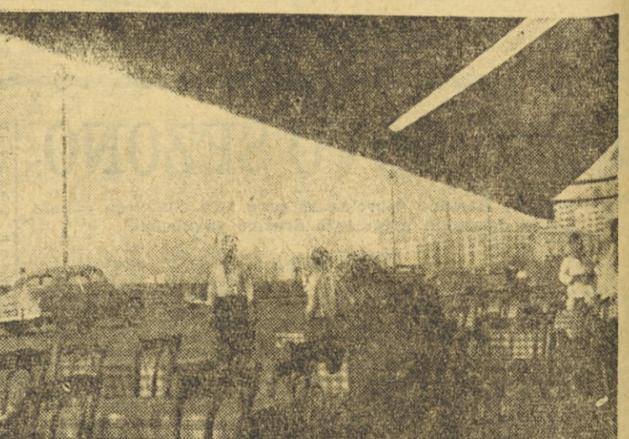
Zdaj je že jutro. Kuharji že ropotajo z lonci — tež kako uro bo zajtrk.

Dopoldanski pohod v mesto je podoben pohodu v razbeljeno peč. Sonce neusmiljeno pripeka in edina senca, ki si jo človek lahko privoščil, je v knjižni kavarnici. Tam, obrnjen proti vzhodu, si otrse znoj z obraza in se nato junaško napoliš naprej.

Ulice, ki se vlečejo od našega pristani do središča mesta, so večidel arabske, kar pomeni roščino, medtem ko »evropski« del mesta s središčem vred ni nato nič manj »arabski« in njegovi prebivalci nič manj domačini.

Središče je podobno središčem evropskih mest, samo da je brez kakšne posebne značilnosti: blišč razkošnih trgovin in živahnih avtomobilskih promet. In seveda vse tje, v okolici vsega, kar si moreš zamisliti, od sadja do mačinkov in polnilnih peres.

V središču sedem taksij in se z njim potegnem po aleksandrijski obali: po mogočni asfaltirani cesti,

Na aleksandrijski obali

ki se vije ob obali v neskončnost. Na mestni strani je spremljajo velike, moderne stavbe, na mornarski pa drugo za drugim kopalnica. Nad vsakim je stolpič s straznikom, ki izobesa zastavice. Dokler vihra rdeča zastavica, je kopanje dovoljeno, kakor hitro pa izobesa straznik črno, morajo kopalci na suho. Obala je namreč popolnoma nepravilna, razjedena v ostre čeri, in morje nemirno. Če začne vtrajno in jezno udarjati v čeri, ni kopanje prav nič več mikanovo. To seveda ni Jadran, saj je to morje tudi neznanjsko umazano od odpadkov, ki pritekajo vanj iz mesta (120.000 kub. m dnevno), in od Nila. Aleksandrijski list »Actualité« piše, da se kopljajo ljudje pravzaprav v »gnoju«. Zdravniki so ugotovili, da vsebuje morska voda daleč okoli Aleksandrije 700-krat več povzročiteljev raznih bolezni (predvsem tifusa in kolere), kakor pa jih lahko sama prebavi. In te dni, ko praznujejo muslimani po vesoljnem svetu bajram, je prišlo na aleksandrijske plaže poleg domačinov še nekaj stotisočev ljudi iz Kaira. Nekatere se spomnim: Dubrovnik, kjer smo se kopali pred odhodom, njegovih plavnih voda in peščne plaže.

(Se nadaljuje)